

**EVALUERING AV
SIRDAL KOMMUNES
SATSING PÅ
NÆRINGSUTVIKLING
- heriblant bruken av kraft-
fondet og etableringen av
Sirdalsvekst**

Av

Kjetil Lie

Telemarksforskning-Bø

PRICEWATERHOUSECOOPERS

Jon Ivar Stakkeland

**TF-notat nr 2/2007
1. mars 2007**

© Telemarksforsking-Bø 2007
TF-notat nr. 2/2007
ISSN 0802-3662
Pris: kr. 160

Telemarksforsking-Bø
Postboks 4
3833 Bø i Telemark
Tlf: 35 06 15 00
Fax: 35 06 15 01
www.telemarksforsking.no

FORORD

Medio september 2006 hadde vi et oppstartsmøte for igangsetting av evalueringsoppdraget. I saken som ble lagt fram for politisk behandling, som et formelt grunnlag for å gjennomføre evalueringen, ble det uttrykt ønske om å få en ekstern vurdering av midler som er bevilget fra kraftfondet. Det framgikk både av saksframstillingen og oppstartsmøtet at kommunen ønsket en vurdering ikke bare av de midlene som er kanalisert som bedriftsrettede tiltak via Sirdalsvekst, men også annen kraftfondsbruk – herunder deler av den strategiske bruken.

Rådmannen som oppdragsgiver for evalueringen, har gitt oss klare signaler for hva som evalueringen spesielt bør fokusere på. Evalueringstemaene har vært å

- få fram hvordan kraftfondsmidler er brukt, og hvilken effekt kommunens bruk av kraftfondet har hatt,
- gjøre en undersøkelse av hvordan Sirdalsvekst oppfattes blant brukerne og andre involverte,
- drøfte om en alternativ bruk av kraftfondsmidler vil kunne ha større effekt på samfunnsutviklingen i Sirdal, samt
- drøfte ulike sider (nytte-kostnad) av ordningen med subsidiering av kraftprisene for næringslivet og innbyggerne i kommunen.

Mandatet for evalueringen føler vi derfor har vært å vurdere kommunens generelle næringspolitikk og hvordan kommunen kan sies å forvalte i alle fall deler av sin samfunnsutviklerrolle. Næringsarbeidet generelt inngår helt opplagt i en slik samfunnsutviklerdimensjon. I evalueringen har vi derfor også forsøkt å komme med vurderinger og tilrådinger når det gjelder kommunens samlede styring og innretning av næringspolitikken. Vi har forstått at evalueringen skal kunne brukes som et sentralt grunnlagsdokument når kommunestyret etter hvert skal ta stilling til strategiene for næringsutviklingen i kommunen.

Kommunestyret vedtok i 2002 å skille mellom en strategisk og bedriftsrettet del av kraftfondet, der den bedriftsrettede delen skulle organiseres og forvaltes av Sirdalsvekst KF. Det ble vedtatt at den nye modellen for forvaltning av kraftfondsmidler skulle evalueres etter tre års funksjonstid. En slik evaluering gjennomføres i og med denne rapporten.

Som ledd i evalueringen har vi gått gjennom ulike dokumenter, gjennomført en spørreskjemaundersøkelse (der vi fikk inn svar fra 27 informanter) og hatt flere personlige intervjuer. Vi vil rette en takk til alle informantene fra spørreundersøkelsen og intervjuene.

Telemarksforskning-Bø har stått for gjennomføringen av dette prosjektet i samarbeid med PricewaterhouseCoopers (PwC). Jeg vil takke så mye Jon Ivar Stakkeland i PwC for god kontakt og godt samarbeid. For øvrig vil jeg takke kollegaer her ved Telemarksforskning-Bø som på ulike måter har bistått i arbeidet. Til slutt en stor takk ikke minst til rådmannen og

næringssjefen i Sirdal kommune samt daglig leder ved Sirdalsvekst for god kontakt og oppfølging underveis. Disse tre i tillegg til kommunalsjef Steinar Ness, ble for øvrig presentert foreløpige funn og tilrådinger fra evalueringsarbeidet på et møte 9. januar.

Bø, ultimo februar 2007

Kjetil Lie
prosjektleder

INNHALDSFORTEGNELSE

1	SAMMENFATTENDE VURDERINGER OG TILRÅDINGER.....	7
2	EVALUERING AV SIRDALSVEKST OG DEN BEDRIFTSRETTEDE DELEN AV KRAFTFONDET	11
2.1	INNLEDNING.....	11
2.2	SIRDALSVEKST OG NOEN ØKONOMISKE HOVEDTALL.....	11
2.3	EVALUERING AV SIRDALSVEKST.....	12
2.3.1	<i>Selskapets egnevaluering.....</i>	<i>12</i>
2.3.2	<i>Svarene fra spørreskjemaundersøkelsen .....</i>	<i>13</i>
2.3.3	<i>Vurderinger og tilrådinger fra evaluator .....</i>	<i>24</i>
3	EVALUERING AV KOMMUNEN SOM NÆRINGSAKTØR/SAMFUNNSUTVIKLER	27
3.1	INNLEDNING.....	27
3.2	BUDSJETTMESSIGE KONSEKVENSER AV ALTERNATIV BRUK	27
3.3	SVAR FRA SPØRRESKJEMAUNDERSØKELSEN.....	28
3.4	VURDERINGER OG TILRÅDINGER FRA EVALUATOR.....	33
3.4.1	<i>Strategisk næringsplan .....</i>	<i>33</i>
3.4.2	<i>Informasjon og dokumentasjon.....</i>	<i>34</i>
3.4.3	<i>Samarbeid.....</i>	<i>35</i>
3.4.4	<i>Attraktivt sted å bo.....</i>	<i>35</i>
3.4.5	<i>Kommunen som reguleringsmyndighet.....</i>	<i>36</i>
4	SUBSIDIERTE KRAFTPRISER TIL INNBYGGERE OG BEDRIFTER.....	36

1 SAMMENFATTENDE VURDERINGER OG TILRÅDINGER

Det virker å ha vært et svært fornuftig grep å organisere den delen av kraftfondsmidlene som er ment å gå til bedriftsrettede tilskudd og lån, vekk fra det ordinære kommunale saksapparatet. På oss synes det opplagt at daglig leders arbeid og måten sakene er blitt behandlet på av styret, har gitt høy legitimitet og at Sirdalsvekst på mange måter oppfattes å være en nyttig tilvekst i kommunens arbeid med næringsutvikling. Så lenge det synes å være enighet om at deler av kraftfondet fortsatt ønskes brukt til spesifikke bedriftsrettede tiltak, bør en etter vårt syn holde fast på nåværende struktur/organisering.

Vi er enige med de som hevder at det som overføres fra kommunen (og de heller beskjedne inntektskildene for øvrig for Sirdalsvekst), legger klare økonomiske føringer for virksomheten til selskapet. Det er ikke lett å ha noen bastant formening om virkemiddelbruken ville ha vært mer effektiv, i betydningen generert flere varige arbeidsplasser, om ”forvaltningskapitalen” til selskapet hadde vært større. Men det bør være en positiv sammenheng her. Med større økonomiske ressurser tilgjengelig vil selskapet kunne satse tyngre på flere prosjekter av en viss størrelse, og dermed ha bedre muligheter til å kanalisere midler til prosjekter som kan ha større potensial i seg med tanke på antall arbeidsplasser.

På en måte oppfatter vi det som noe kunstig å skille kraftfondet i en ”bedriftsspesifikk” del (som Sirdalsvekst skal forvalte) og en del som kalles for strategisk. Etter vår oppfatning bør all bruk av kraftfondet være klart strategisk begrunnet, dvs. være tuftet på noen overordnede strategier og målsettinger for næringsutviklingen i kommunen.

I evalueringen etterlyser vi en strategisk næringsplan som et naturlig grunnlag og styringsverktøy for utøvelse av næringspolitikken i kommunen. Slik vi ser det, er det ikke urimelig om bruk av kraftfondsmidler i sin helhet knyttes til tiltak som skal realisere målsettingene og strategiene i planen. Bruken av kraftfondsmidler blir slik sett tydelig forankret i den strategiske næringsplanen, og på den måten får vi et klart og tydelig politisk eierskap til forvaltningen av kraftfondsmidler. Vi kan da si at det politiske nivået får en slags bestillerrolle (-funksjon) for disponering av midler fra kraftfondet. Andre må så sørge for å gjennomføre tiltak (dvs. ha det vi kan kalle for utførerrollen) slik at strategiene og målsettingene blir realisert på en best mulig måte.

Det er ikke noe i veien for at organiseringen av denne utførerrollen kan fortsette som i dag, dvs. at både rådmannen og Sirdalsvekst er utførere. Men en annen modell kan være å definere bare Sirdalsvekst som utføreren. Sirdalsvekst vil da få overført hele den årlige tilførselen til kraftfondet som finansiell ramme (rammebevilgning). Vi ser på det som et aktuelt alternativ. Innenfor en slik modell vil Sirdalsvekst bli et mer typisk næringsutviklingselskap og, etter vårt syn, få vesentlig større fleksibilitet og handlekraft.

Også innenfor en slik alternativ modell, kan (og bør) kommunestyret vedta føringer eller retningslinjer for hvor stor del av kraftfondsmidlene som skal gå til særskilt bedriftsrettede tilskudd og lån. Vi er usikre på om det faktisk har vært så veldig med diskusjoner om hvilke formål som i de årlige kommunebudsjettene skal finansieres med kraftfondsmidler. Flere av postene og formålene synes å ha gått igjen år etter år, uten at det vel nødvendigvis har blitt stilt så mange kritiske spørsmål til om det synes naturlig at kraftfondet er finansieringskilde i alle tilfellene. Det synes ellers ikke å ha vært godt kjent ute blant næringslivet og innbyggerne hva den såkalte strategiske delen av kraftfondet har vært med på å finansiere. Effektene med hensyn til arbeidsplasser og samfunnsutvikling kan nok også i flere tilfeller diskuteres. Uansett mener vi bestemt at forvaltningen av kraftfondsmidler må klart forankres i tiltaksdelen av en strategisk næringsplan, og at kraftfondsmidler (fra den strategiske delen) hittil synes å ha blitt ”strødd utover” for mange små og tilfeldige oppgaver og formål.

Modellen som vi har skissert over, betyr et styrket Sirdalsvekst ved at det får ansvaret med å forvalte hele kraftfondet. Det vil ikke kreve noe mindre administrative ressurser enn før, og naturlig nok fortsatt kreve en meget god daglig ledelse for at det gode omdømmet og den høye legitimiteten til selskapet kan beholdes. Et alternativ er naturligvis å la rådmannen være utføreren for hele kraftfondet, også for den delen av kraftfondet som er ment å gå til særskilt bedriftsrettede tiltak. Det fordrer naturligvis at han blir delegert fullmakter til også å ta seg av slike saker. Grunnet at det er et kommunalt foretak i det hele tatt, vil da i praksis være borte.

Vi vil trekke fram at kommunen ikke oppfattes som god nok når det gjelder utarbeidelse av strategiske planer for næringspolitikken. For å tydeliggjøre kommunens rolle som samfunnsutvikler, er det nødvendig å få noen overordnede strategier for næringspolitikken på plass. Vi anbefaler derfor sterkt at det utarbeides en strategisk næringsplan. Å få på plass en strategisk utviklingsplan for reiseliv/næring er da også oppført som en målsetting i kommuneplanens samfunnsdel vedtatt i fjor sommer.

Den strategiske næringsplanen bør foreligge slik at aktuelle tiltak kommer til å ligge inne alt i kommunens økonomiplan for 2008-11. I den forbindelse synes vi det kan være naturlig at det i et eget vedtakspunkt i budsjettsaken, klart framgår hvilke tiltak i økonomiplanen som er å oppfatte som direkte relatert til oppfølging av strategisk næringsplan. Og som nevnt, synes vi det ikke vil være unaturlig om hele kraftfondet går til (del-)finansiering av disse tiltakene.

Vi har studert en del dokumenter som ledd i evalueringen for bl.a. å få en formening om hvor godt eller dårlig bruken av kraftfondsmidler synes dokumentert og rapportert. Det er vår klare oppfatning at informasjonen og dokumentasjonen her kan (og bør) bli vesentlig bedre. Tilbakemeldinger fra intervjuer og spørreskjemaundersøkelsen støtter godt opp om en slik oppfatning. Vi vil foreslå at det hvert år utarbeides en informasjonsfolder som får

fram generell informasjon om hva kraftfondet er, hvilke vedtekter som gjelder for bruk av kraftfondsmidler og hvordan kraftfondet er disponert. En slik folder kan foreligge og distribueres like etter årsoppgjøret (dvs. i februar/mars) slik at både faktisk bruk av kraftfondet det siste året og planlagt bruk i året som en er inne i, kan dokumenteres. God, saklig og faktabasert informasjon om hva kraftfondsmidlene faktisk brukes til, vil også kunne være viktige bidrag for å unngå at det oppstår misforståelser og/eller negativt snakk om hva kraftfondsmidlene benyttes til.

Vi har fått flere tilbakemeldinger på at samarbeidet mellom kommunen og næringslivet bør videreutvikles. Enkelte samarbeidsfora er etablert, men tilbakemeldinger fra intervjuer og spørreskjemaer indikerer behov for faste møtearenaer, samarbeidsmøter, samordning og videreutvikling av felles markedsføringstiltak til beste for Sirdal. Kommunen kan i større grad vurdere å legge til rette for samarbeidsløsninger – ved å tilby ”gulrøtter”/yte press for at samarbeidstiltak skal kunne gjennomføres og støtte utløses. Kommunen kan også i enda større grad være katalysator for samarbeid og tilrettelegger for grunnlagsinvesteringer.

I dag er det svært høy aktivitet i forhold til hyttebygging og turisme, men vi har likevel et inntrykk av at det er mange ”utenbys firma og håndverkere” som pendler inn for å arbeide, og deretter returnerer til bostedetsstedet. I en slik sammenheng er det nødvendig å klarlegge nærmere – for eksempel ved hjelp av en spørreundersøkelse, hva som skal til for å få flere – både privatpersoner og bedrifter – til å slå seg ned i kommunen. Det må skapes et inntrykk av og et innhold i slagordet ”Sirdal – et attraktivt sted å bo”. Vi har fått flere tilbakemeldinger på at det bør satses på kultur, infrastruktur, steds- og næringsutvikling.

Fra intervjurunden og spørreundersøkelsen framkom det at kommunen må bli flinkere til å legge til rette for, og regulere inn, kvalitative og gode områder for boligformål og næringsformål. Det bør reguleres for og stimuleres til bygging av gjennomgangseiligheter, sentrumsnære leiligheter, hybelhus og eneboliger. Tilsvarende bør det reguleres inn flere og kvalitative næringstomter, arealer og næringsbygg/arealer. Flere var inne på at det var få eller ingen ledige attraktive næringsarealer. Kommunen bør i større grad søke å være proaktiv, slik at tilgjengelige, ferdigregulerte arealer til enhver tid er klare for å tas i bruk. Målet må være at kommunen søker å være innovativ og sette i verk tiltak slik at den på sikt kan bli oppfattet å være en ”handlingsorientert”, fleksibel og løsningsorientert kommune som får gjennomført ting.

Mens reduserte satser på skatt på alminnelig inntekt gir god stimulans til arbeidsintensiv virksomhet, vil lave kraftpriser til bedrifter naturligvis først og fremst være attraktivt for kraftkrevende virksomhet. For slike, vil kraftprisene være et helt avgjørende lokaliseringsvalg. Dersom hensikten er å tiltrekke seg kraftkrevende virksomhet, er altså redusert kraftpris et målrettet virkemiddel. Fra et mer overordnet samfunnsøkonomisk synspunkt, vil slik subsidiering av enkeltbedrifter være uheldig, da de får tilgang til en innsatsfaktor som det er høyere betalingsvillighet for blant andre aktører i økonomien. Redusert kraftpris vil

gi en sterk økonomisk gevinst til få aktører – store kraftbrukere. Dermed vil relativt få nyte godt av kommunens ”velvilje”. For et gitt kronebeløp kunne altså pengene strekke lenger – gi økonomisk stimulans til flere personer og/eller bedrifter – dersom en benyttet andre og mer generelle virkemidler enn redusert kraftpris til et fåtall kraftkrevende bedrifter.

Dersom omfanget av kraft til redusert pris kun gjelder opp til et visst nivå (et bestemt antall kWh), og dette nivået settes lavt nok til at så godt som alle bedrifter/virksomheter har behov for dette omfanget, vil det i liten grad være en velegnet eller målrettet støtte til kraftkrevende virksomheter. Det vil snarere innebære at de fleste virksomheter i kommunen får et kostnadsfradrag på et visst antall kroner per år. Slik sett vil det derfor virke næringsmessig nøytralt – med unntak for de virksomheter som eventuelt benytter mindre kraft enn det fastsatte nivået for tilgang til subsidiert kraft.

Det er trolig andre måter å benytte et visst antall kommunale inntektskroner på som er mer målrettet og bedre egnet til å skape oppmerksomhet i media og i innbyggernes bevissthet. Reduserte kommunale betalingssatser for alt som har med barn og oppvekst å gjøre, vil være langt mer målrettet dersom en ønsker å tiltrekke seg etablering av barnefamilier. Siden målgruppen også er smalere, vil en dermed med et visst totalt antall kroner kunne skape klarere og bedre synlige prisfordeler for de utpekte målgruppene enn det som er mulig med prisfordeler som gjelder alle innbyggere og bedrifter.

Ingen kommuner i Norge har hittil benyttet sin rett til å sette den kommunale skattøren lavere enn maksimalsatsen (12,25 % i 2007). Dersom hensikten blant annet er å skape oppmerksomhet omkring gunstige etableringsvilkår i en kommune, vil vi tro at reduksjon av skattøren vil være mer velegnet enn en mer ”skjult” subsidiering av kraftprisene. For bedrifter og husholdninger som per i dag ikke bor i kommunen – men som vurderer å etablere eller bosette seg der – vil trolig lavere kraftpriser ikke være det første de oppfatter eller får høre om. Svært gode kommunale tjenester i kombinasjon med lave brukebetalinger vil kanskje ha lettere for å nå ut til de gruppene dette gjelder for. Og inntektsskattesatser er trolig et ”hetero” tema i manges oppmerksomhet enn kraftprisene. Men dersom hensikten i første rekke nettopp er å dele ut et visst kronebeløp per år til alle nåværende innbyggere og bedrifter, uten at dette vekker for mye oppmerksomhet i media eller andre steder, bør reduserte kraftpriser absolutt kunne ansees som et velegnet virkemiddel.

2 EVALUERING AV SIRDALSVEKST OG DEN BEDRIFTSRETTEDE DELEN AV KRAFTFONDET

2.1 Innledning

Kommunestyret vedtok i februar 2002 å skille mellom en strategisk og bedriftsrettet del av kraftfondet. I samme sak ble det bl.a. vedtatt at den nye modellen skulle evalueres etter tre års funksjonstid. Av vedtaket framgikk også at drift og forvaltning av den bedriftsrettede delen skulle selskapsorganiseres. Opprinnelig ble det vedtatt å stifte et heleid kommunalt aksjeselskap som skulle stå for den bedriftsrettede delen (forvaltningen) av kraftfondet. Fylkesmannen gav imidlertid ikke grønt lys for organisering som AS, men bad heller om å (som det heter i skriv fra fylkesmannsembetet av 27.05.02) ”.....henlede oppmerksomheten på alternativet Kommunalt foretak, som langt på vei gir kommunen anledning til å videreutvikle forvaltningen av deler av kraftfondet innenfor rammen av kommunal virksomhet”. Kommunestyret vedtok så i slutten av mai 2002 å etablere Sirdalsvekst KF – dvs. at drift og forvaltning av den bedriftsrettede delen av kraftfondet, ble organisert i et kommunalt foretak.

I selskapets formålsparagraf heter det at det skal drive operativ næringsutvikling i kommunen ved å yte finansiell bistand og kompetanseoverføring til enkeltbedrifter med sikte på å skape varige arbeidsplasser. Det framgår også at Kommunal- og regionaldepartementets standardvedtekter for kommunale næringsfond gitt i vannkraftsaker, foruten strategiske føringer i planverk vedtatt av kommunestyret, skal ligge til grunn for selskapets virksomhet

2.2 Sirdalsvekst og noen økonomiske hovedtall

Ved etableringen skjøt Sirdal kommune inn 1 mill. kr i selskapskapital og gav et likviditetstilskudd på 750.000 kr i forbindelse med oppstart og igangsetting av selskapet. Sirdalsvekst fikk ellers overført to mill. kr som tilskudd fra kraftfondet også for oppstartsåret. Driftsperioden i oppstartsåret var de fire siste månedene ifølge selskapets årsberetning. Ved etableringen av Sirdalsvekst ble ellers kraftfondets låneportefølje overført til selskapet, i den hensikt at Sirdalsvekst skulle få ansvaret for forvaltningen av denne porteføljen. Den utgjorde ca. 20,3 mill. kr ved stiftelsestidspunktet.

I Tabell 1 vises hovedtall fra driftsregnskapet til selskapet for perioden 2002-05.

Tabell 1 Hovedtall fra driftsregnskapet til Sirdalsvekst KF. 2002-05

		1.000 kr			
		2002	2003	2004	2005
+	Sum driftsinntekter	2 750	2 000	7 585	7 800
-	Sum driftsutgifter	466	846	892	986
=	Til disp. for næringsformål	2 284	1 154	6 693	6 814
-	Utbet. til næringsformål	208	1 820	3 105	10 166
+	Finansinnt. næringsformål	672	3 659	2 615	3 206
=	Netto driftsresultat	2 748	2 993	6 203	-146
-	Avsatt til disp.fond	1 328	3 987	5 643	
+	Bruk av disp.fond		1 000		2 170
-	Netto driftskostn. nær.bygg			152	124
=	Overskudd	1 420	6	408	1 900

Vi ser at selskapet kan vise til regnskapsmessige overskudd alle årene. Det vitner om god økonomisk styring. Selskapet skal naturligvis ikke ha fokus på å gå med overskudd år etter år, men overskudd gir grunnlag for å bygge opp reserver som sørger for at selskapet på et senere tidspunkt kan bevilge mer midler til gitte formål.¹ De ordinære driftsinntektene til selskapet (jf den første linjen i Tabell 1) er midlene fra kraftfondet som bevilges over kommunebudsjettet. 7,585 mill. kr i 2004 består av en ”grunnbevilgning” fra kommunebudsjettet på 2,635 mill. kr samt bevilgninger, fra særskilt politisk behandling, til Sirdal Fjellgolf (med 3,9 mill. kr) og Steis Mekaniske Verksted (med 1,050 mill. kr). 7,8 mill. kr i 2005 består av en ”grunnbevilgning” fra kommunebudsjettet på 3 mill. kr i tillegg til en bevilgning på 4,8 mill. kr til Sirdal Alpint AS i forbindelse med utbyggingen av alpinanlegg på Tjørhomfjellet.

2.3 Evaluering av Sirdalsvekst

2.3.1 Selskapets egevaluering

Styret i selskapet gjorde i 2005 en egevaluering, basert på resultatene og erfaringene etter ca. tre års drift. Fra konklusjonene i denne evalueringen heter det bl.a. at

- styret og ledelsen i selskapet opplever at Sirdalsvekst KF i hovedsak har oppfylt de mål kommunestyret la til grunn for opprettelsen,
- en i hovedsak har klart å eliminere ”konflikter” som tidvis oppsto i den politiske behandlingen av kraftfondsaker,
- en har klart å sikre søkerne en tilnærmet ”rettferdig” behandling og unngått konflikter i forbindelse med avslag,²
- en gjennom en to-delning av kraftfondet, i en strategisk og en bedriftsrettet del, har klart å sikre strategisk, viktige satsinger,
- søkerne nå tør å være mer åpne og føle større trygghet når sakene ikke lengre må behandles etter prinsippene i offentlighetsloven.

¹ Ved utgangen av 2005 hadde selskapet et disposisjonsfond på 2,660 mill. kr. I tillegg stod det registrert 5,588 mill. kr som disposisjonsfond per 31.12.05 – men disse midlene er det bindinger på siden de er bevilget, men ikke utbetalt.

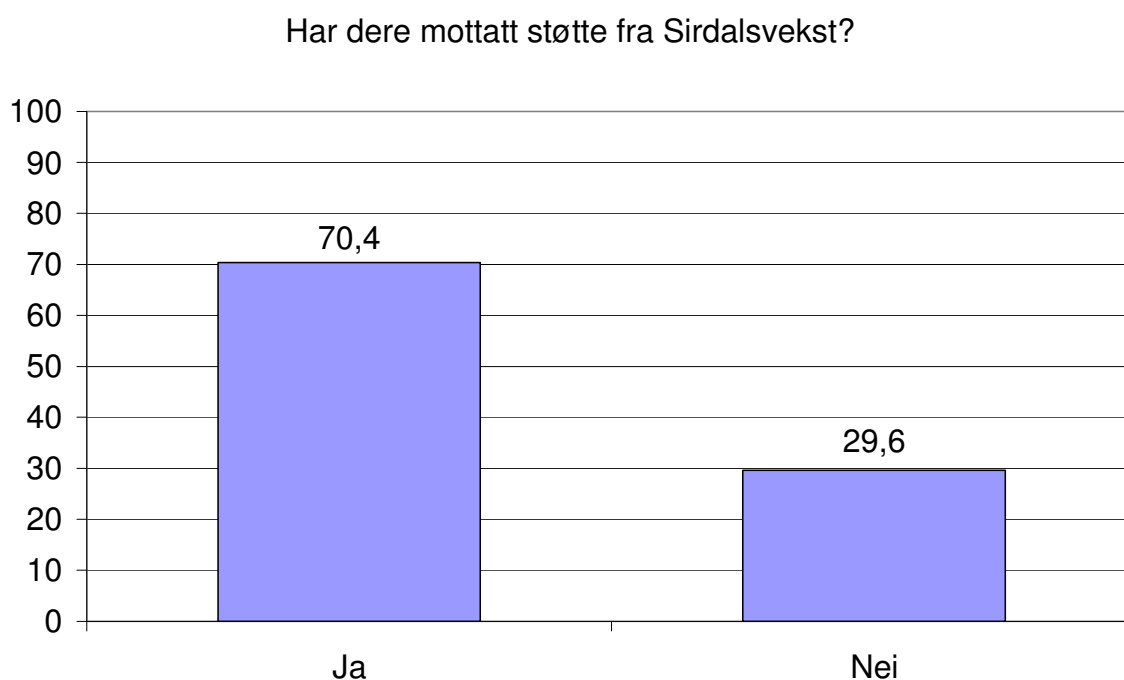
² Sistnevnte begrunnes i hovedsak med at behandlingen er lagt opp etter rene bedriftsøkonomiske prinsipper og standardvedtektene for nærings- og kraftfond utarbeidet av Kommunal- og regionaldepartementet.

Med tanke på framtidige endringer anbefaler styret at

- bevilgningene fra kommunen øker til 3,5 mill. kr på årsbasis,
- det avsettes 10 mill. kr til disposisjon for Sirdalsvekst KF (for, fra tid til annen, å imøtekomme enkeltprosjekter i en størrelsesorden som krever større engasjement enn det selskapet kan gjennomføre med ordinære midler),
- det vurderes et tettere samarbeid mellom strategisk og bedriftstrettet del (for å skape større effektivitet, samhandling og målretting av midlene),
- det tilrettelegges for en sekretariatsfunksjon på deling mellom strategisk og bedriftstrettet del.

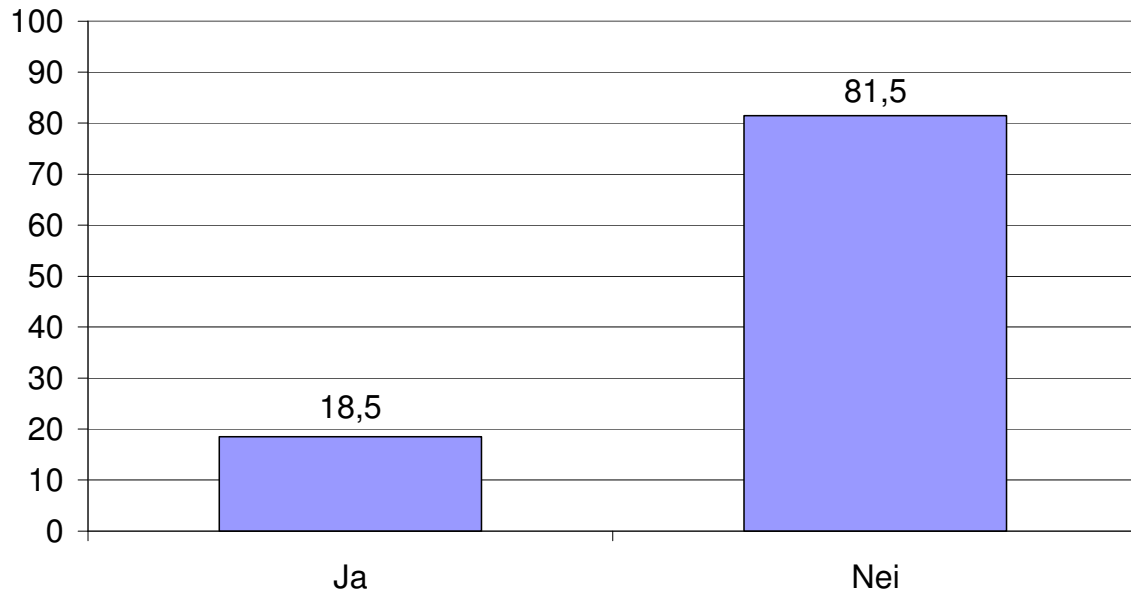
2.3.2 Svarene fra spørreskjemaundersøkelsen

Som nevnt i forordet har vi gjennomført en spørreskjemaundersøkelse i forbindelse med evalueringen. En egen del av undersøkelsen omfattet spørsmål som bare var relatert til Sirdalsvekst og dermed den bedriftsrettede delen av kraftfondet. I dette kapitlet presenteres svarene på de aktuelle spørsmålene. Til flere av spørsmålene var det avkrysningsalternativ. Svarene presenteres da på diagramform.

Figur 1 Har dere mottatt støtte fra Sirdalsvekst KF. Svar fra 27 informanter

Har dere mottatt lån fra Sirdalsvekst?

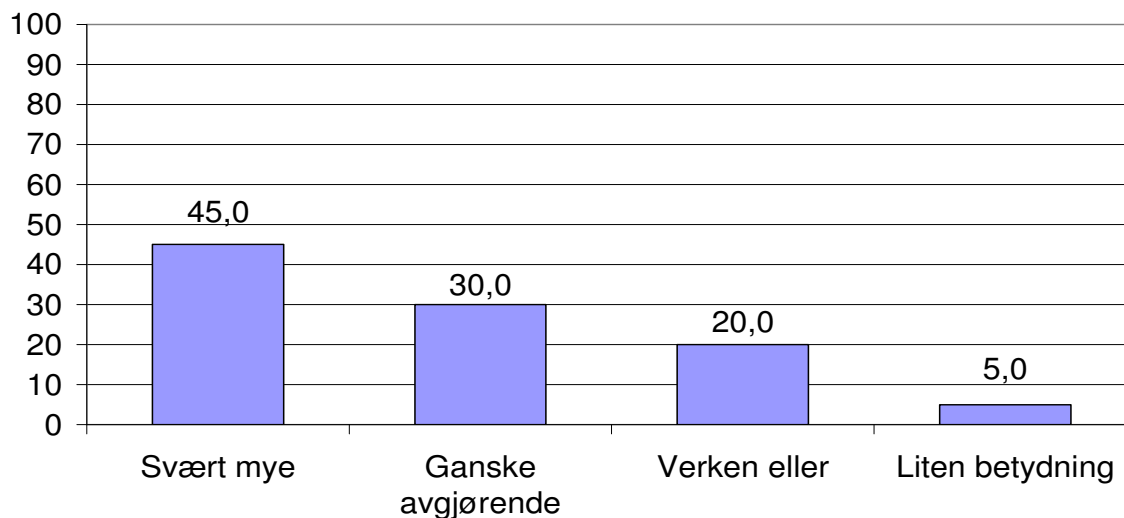

Figur 2 Har dere mottatt lån fra Sirdalsvekst KF. Svar fra 27 informanter

Av Figur 1 ser vi at over 70 % av de 27 informantene har mottatt støtte fra Sirdalsvekst. I de aller fleste tilfellene gjelder støtten etablerings-/investeringstilskudd. Figur 2 viser at ca. 1/5 av informantene har fått utbetalt lån fra selskapet.

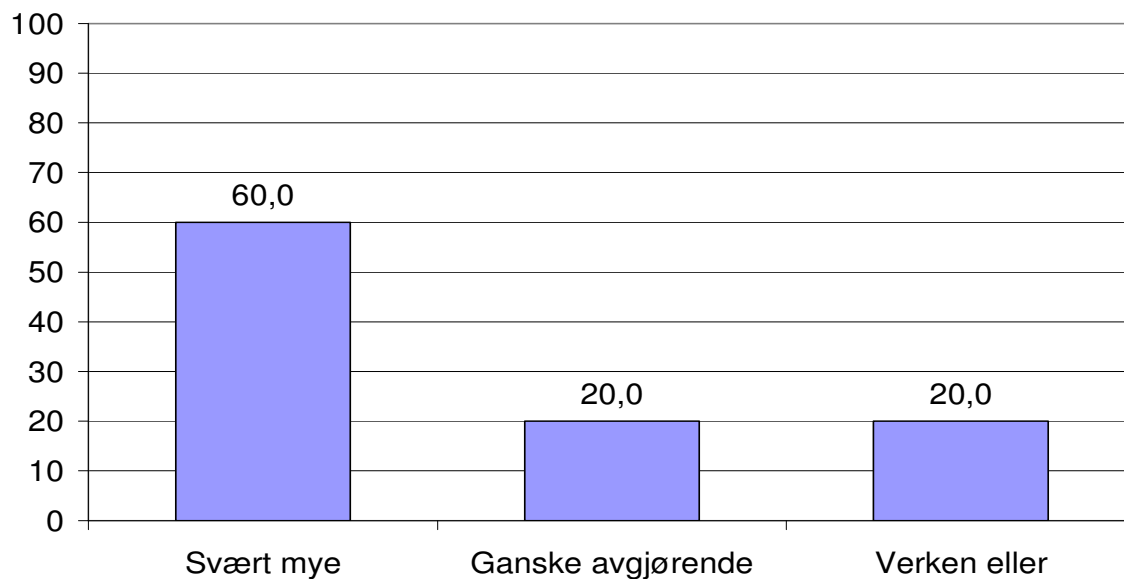
I Figur 3 og Figur 4 vises svarfordelingen på spørsmål om betydningen av bidrag (i form av hhv. tilskudd og lån) fra Sirdalsvekst.

Hvor mye betydde innvilget støtte fra Sirdalsvekst ift om virksomheten ble etablert/investeringen gjennomført?

Figur 3 Hvor mye betydde innvilget støtte fra Sirdalsvekst KF i forhold til om virksomheten ble etablert/investeringen gjennomført. Svar fra 20 informanter

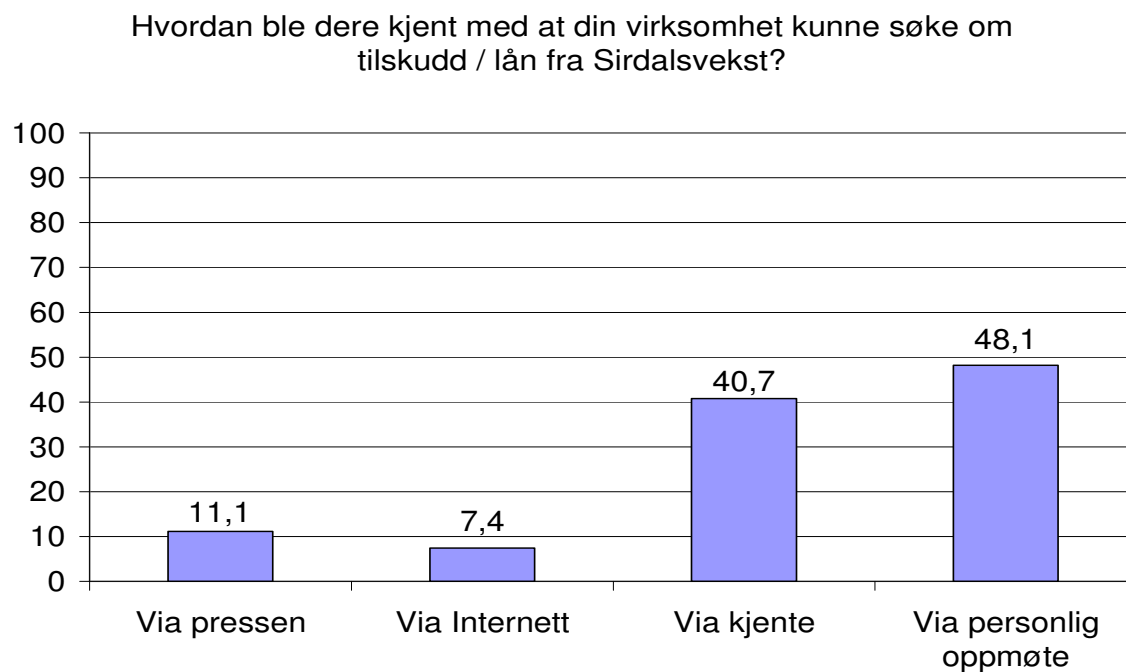
Hvor mye betydde innvilget lån fra Sirdalsvekst i forhold til om virksomheten ble etablert / investeringen gjennomført?

Figur 4 Hvor mye betydde innvilget lån fra Sirdalsvekst KF i forhold til om virksomheten ble etablert/investeringen gjennomført. Svar fra 5 informanter

Vi kan slå fast at informantene mener støtten (i form av tilskudd og/eller lån) har hatt stor betydning.

Så til tilbakemeldinger på noen spørsmål som gikk på hvor kjent selskapet og dets produkter synes å være.

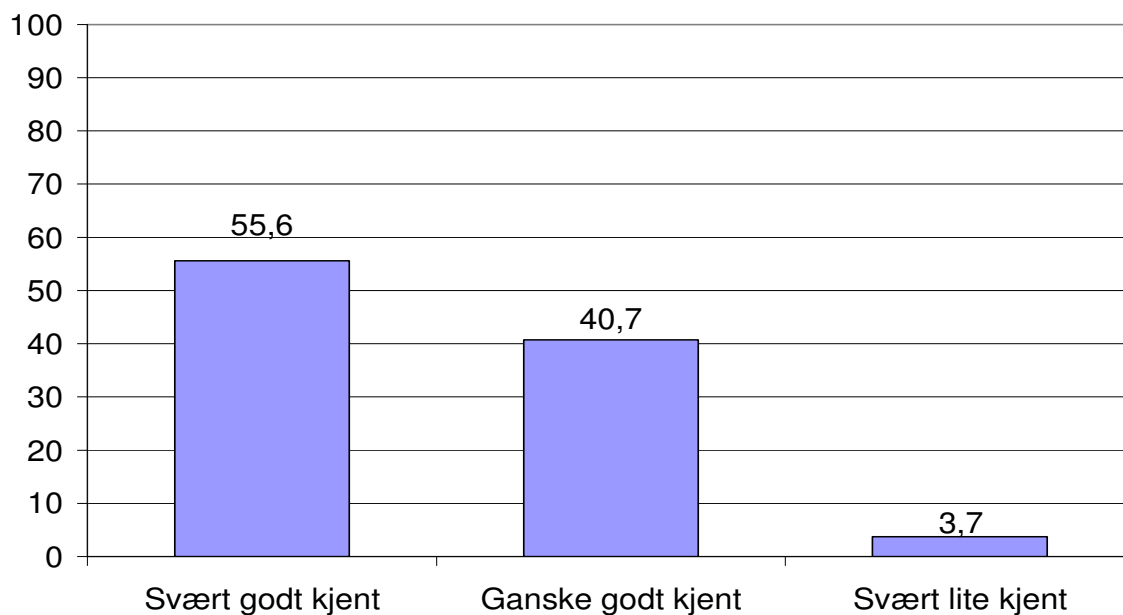

Figur 5 Hvordan ble dere kjent med at din virksomhet kunne søke om tilskudd/lån fra Sirdalsvekst KF. Svar fra 27 informanter³

³ Andelene summerer seg ikke her til 100, siden én eller flere informanter har krysset av for minst to kilder.

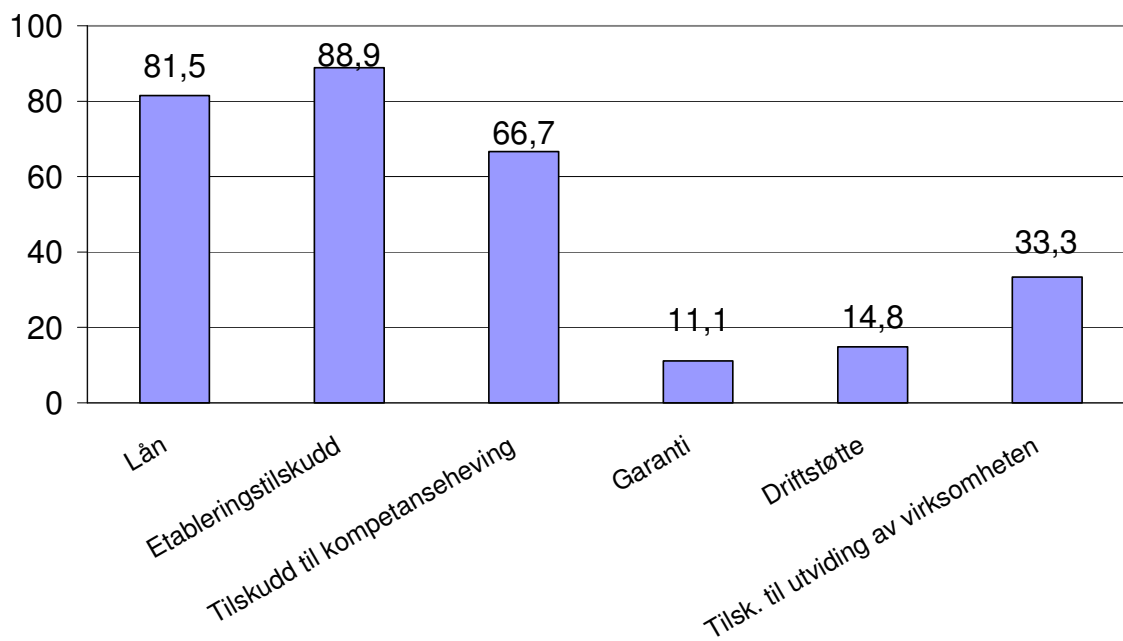

Er generelt Sirdalsvekst godt kjent av næringslivet?

Figur 6 Er generelt Sirdalsvekst KF godt kjent av næringslivet. Svar fra 27 informanter

Er dere godt kjent med hvilke virkemidler Sirdalsvekst kan tilby næringslivet?

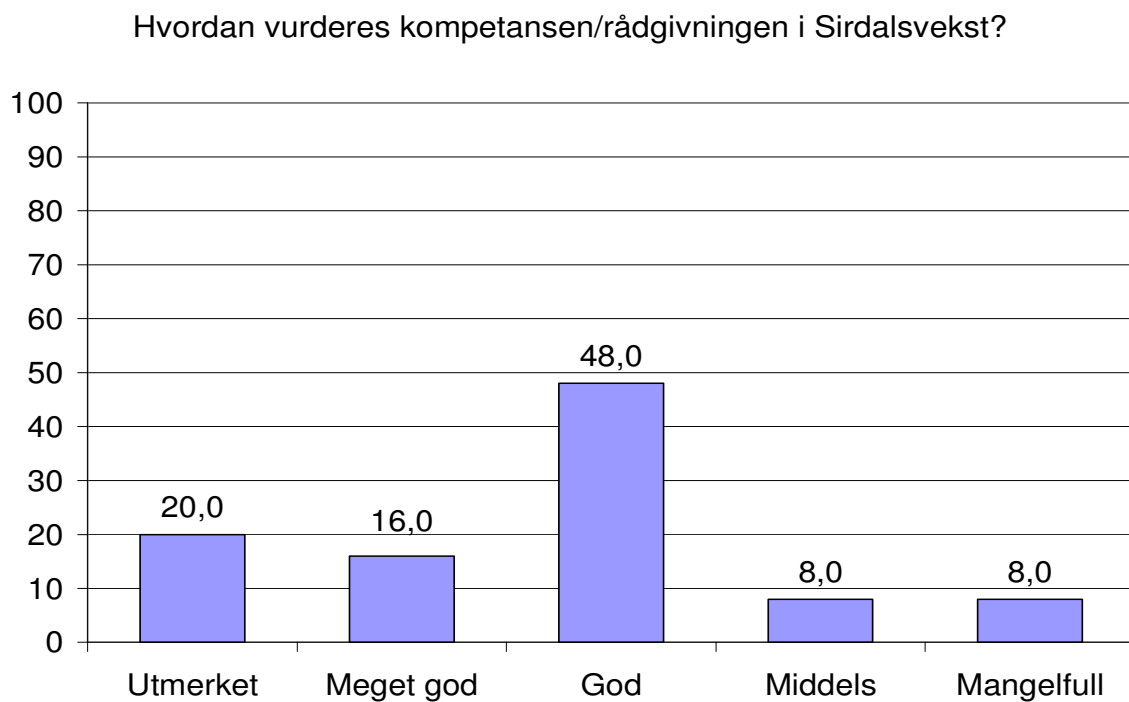
Figur 7 Er dere godt kjent med hvilke virkemidler Sirdalsvekst KF kan tilby næringslivet?

Over halvparten av informantene mener at Sirdalsvekst er svært godt kjent av næringslivet, og over 40 % at selskapet er ganske godt kjent (se Figur 6). Søylen i Figur 7 leses slik at

f.eks 81,5 % av informantene kjenner til lån som et produkt (virkemiddel) hos Sirdalsvekst, 88,9 % at etableringstilskudd er et produkt, osv.

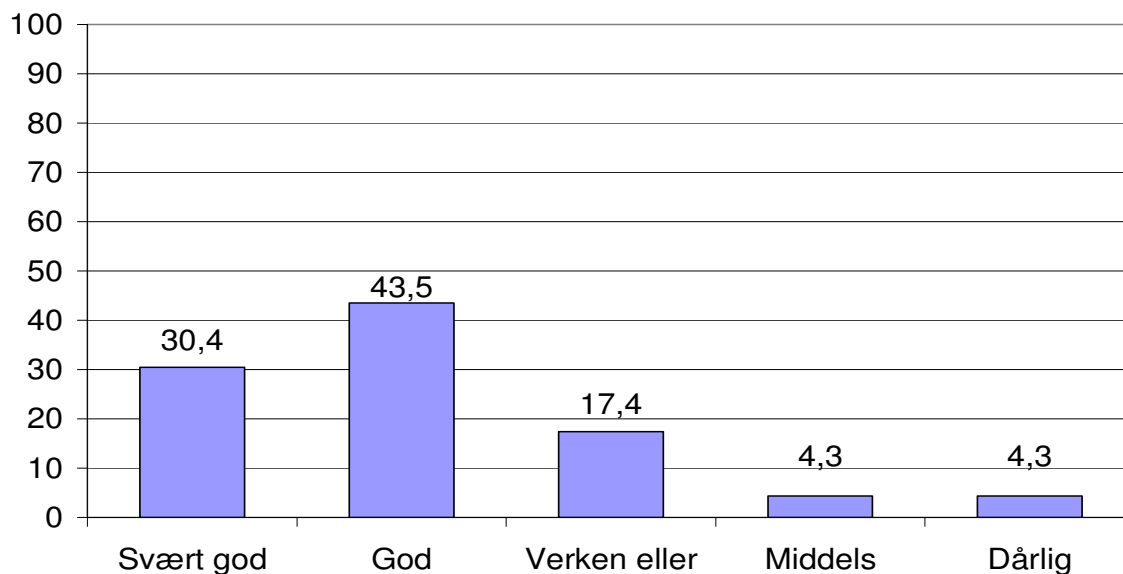
Vi mener disse svarene, sammen med tilbakemeldinger som vi har fått i intervjuer, slår klart fast at Sirdalsvekst har blitt et vel innarbeidet selskap og virkemiddelapparat for tiltaksarbeid i kommunen.

Nedenfor følger flere diagramoppstillinger fra spørsmål rettet mot kompetanse, oppfølging, behandling, m.m i Sirdalsvekst.

Figur 8 Hvordan vurderes kompetansen/rådgivningen i Sirdalsvekst KF? Svar fra 25 informanter

Er dere fornøyd med behandlingen og oppfølgingen fra Sirdalsvekst v/ daglig leder?

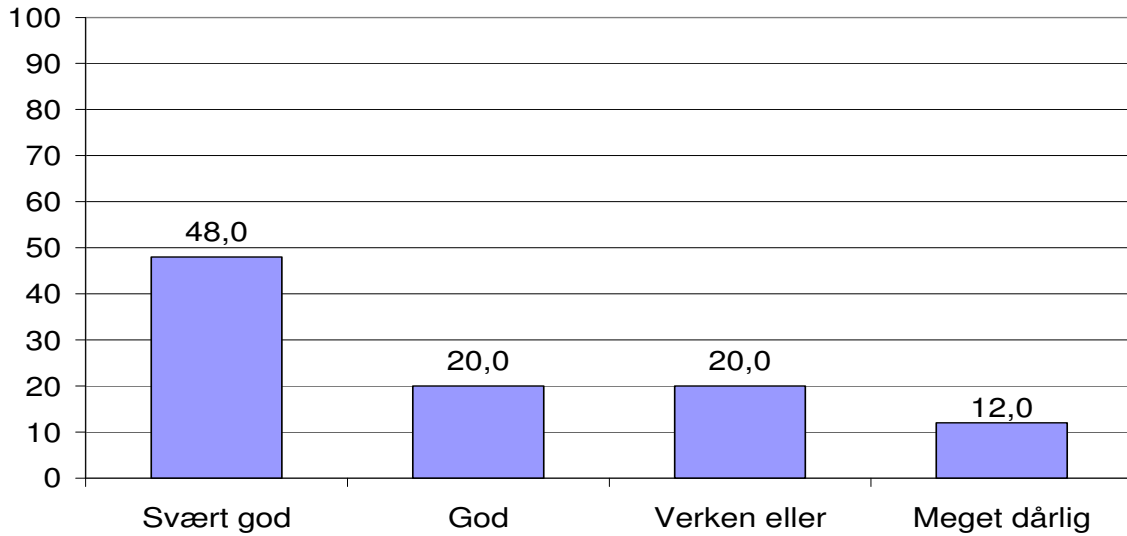

Figur 9 Er dere fornøyd med behandlingen og oppfølgingen fra Sirdalsvekst KF v/ daglig leder? Svar fra 23 informanter

Figur 8 viser at kompetansen og rådgivningen i selskapet vurderes som generelt særs tilfredsstillende. Daglig leder i selskapet får også en meget god tilbakemelding for den saksbehandlingen og oppfølgingen han står for, jf Figur 9. 3 av 4 informanter krysset her av i rubrikken for "svært god" eller "god". Bare to av 23 informanter svarte "middels" eller "dårlig".

Det synes ellers å være god tilslutning til ordningen med at bedriftsrettede tiltak finansiert av kraftfondet, er organisert eller skilt ut som egen virksomhet i form av et kommunalt foretak. Tilbakemeldingene på dette vises i Figur 10.

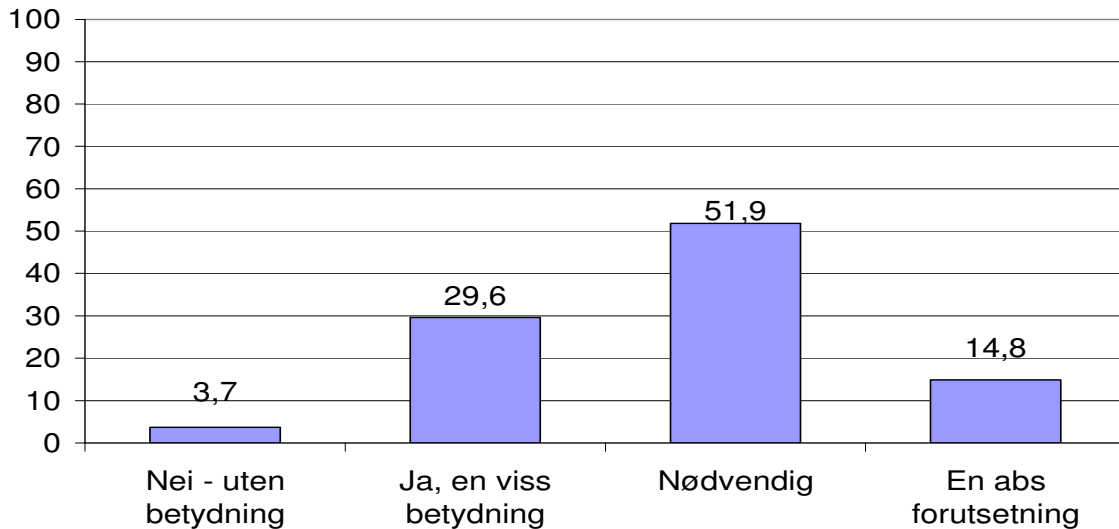
Er dere generelt fornøyd med Sirdalsvekst, organisert som kommunalt foretak, ift å yte bedriftsrettede tilskudd og lån?

Figur 10 Er dere generelt fornøyd med Sirdalsvekst, organisert som kommunalt foretak, i forhold til å yte bedriftsrettede tilskudd og lån? Svar fra 25 informanter

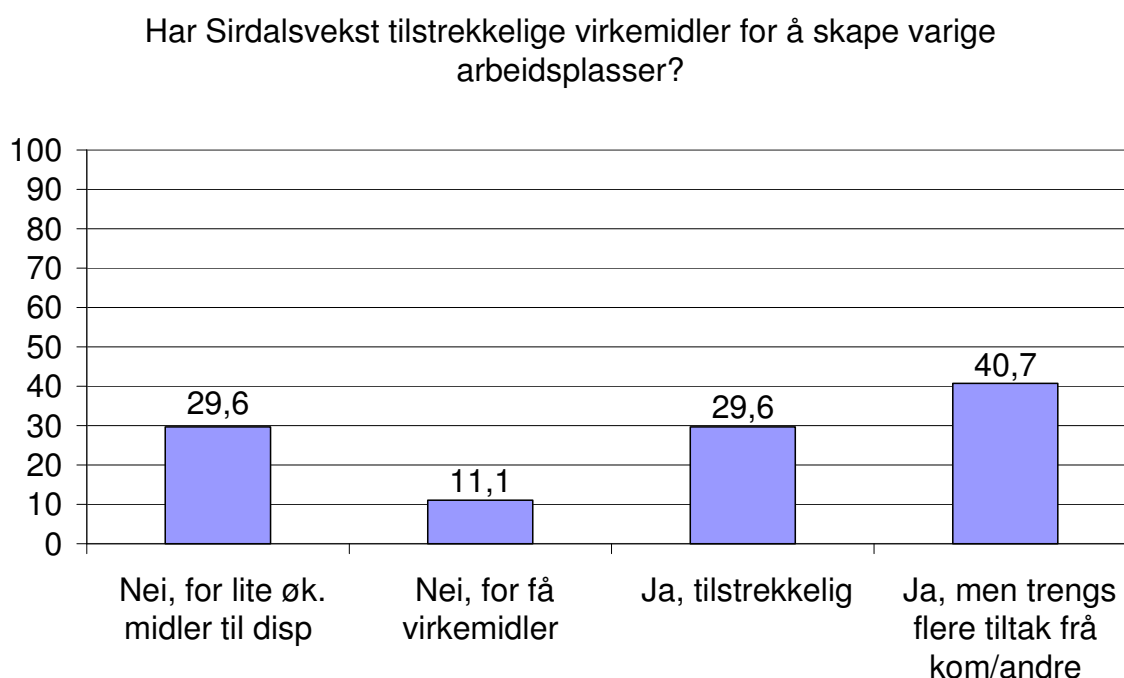
Støtte fra selskapet oppfattes å være et sentralt virkemiddel for å sikre etableringer og investeringer i kommunen, jf Figur 11.

Er tilstedeværelsen av Sirdalsvekst et viktig virkemiddel for å sikre etableringer og investeringer i Sirdal?

Figur 11 Er Sirdalsvekst KF et viktig virkemiddel for å sikre etableringer og investeringer i kommunen? Svar fra 27 informanter

På spørsmålet om Sirdalsvekst har tilstrekkelige virkemidler for å skape varige arbeidsplasser, fordelte svarene seg slik på de ulike kategoriene (se Figur 12).⁴

Figur 12 Har Sirdalsvekst KF tilstrekkelige virkemidler for å skape varige arbeidsplasser? Svar fra 27 informanter

Vi hadde ellers noen spørsmål med åpne svarkategorier, dvs. at informantene kunne skrive inn i et kommentarfelt. På spørsmålet om hva effekten av bidraget fra Sirdalsvekst har vært for virksomheten, fikk vi bl.a. disse svarene (fra i alt 20 informanter):

”Veldig viktig å ha noen i ryggen – hjelper og dytter deg fram”

”Svært mye, men det er alt for lite størrelse på støtten i forhold til store investeringer. Resten må finansieres via banklån/egenkapital og det kan være et problem spesielt til store prosjekt”

”At vi har hatt mulighet for å få på plass en del nødvendig struktur og igangsette nødvendige markedsføringstiltak, mye raskere enn vi hadde hatt muligheten til uten denne støtten. Dette fører igjen til at vi raskere blir synlig i markedet”

”At vi har gjennomført en betydelig investering m/ produktutvikling og også fått støtte av Innovasjon Norge”

”God drahjelp i starten”

⁴ Andelene summerer seg ikke her til 100, siden én eller flere informanter har krysset av for minst to kilder.

”Raskere å få bedriften til å gå med overskudd”

”Mer lystbetont, mer inspirerende”

”Trygghet i oppstartingsfasen”

”Lavere kapitalkostnader. Bedre vilkår i bank/tilgang til restfinansiering i bank. Tilskuddet var av avgjørende betydning for etablering av selskapet”

”Det var det som skulle til for å tørre å starte virksomheten”

”Gitt mulighet for utvidet markedsføring”

”En viss økonomisk betydning, en positiv ”oppbacking””

”Stor betydning. Har tørt å satse, gjort bedriften bedre. Har vært en god startstøtte slik at bedriften går OK i rolige perioder (slipper å slite med for store lån)”

”Det legges lite vekt på de som virkelig prøver å få til noe. De som etter forholdene får mest, er de som driver virksomhet ”på si” og ”døgnflueforetak” som har en spesiell forretningsidé. Om det skapes 3 deltidsarbeidsplasser eller 6 heltidsarbeidsplasser ser ut til å ha mindre betydning”

På spørsmålet om hva den viktigste effekten av arbeidet til Sirdalsvekst er med tanke på næringsutviklingen i kommunen, fikk vi bl.a. disse svarene (fra i alt 23 informanter):

”Opprette nye arbeidsplasser”

”Rådgivning”

”I tillegg til økonomisk bistand, rådgøring om muligheter for eksistens”

”Får virksomhet i gang”

”Styrker egenkapitalen i prosjektene slik at bankene bidrar til restfinansiering”

”Kunne vært en svært positiv aktør for næringslivet dersom det hadde vært en forutsigbar næringspolitikk, men total mangel på dette. I 2005 ønsket Sirdalvekst å oppta finansiering av alpinanlegg som en del av deres virkesområde. I 2006 avslås våre søknader fordi den videre kurs ikke er avklart! Hvor er forutsigbarheten og samarbeidet?”

”At de gir støtte til så vel de små som de store tiltakene. Det trengs alt sammen. De mindre bedriftene trengs for å gi Sirdal mangfold og gjøre bygda spennende og interessant for tilreisende/besøkende”

”Etablering av nye bedrifter. Rådgivning slik at de bedriftene som blir opprettet, er levedyktige”

”Lettere å tørre å satse”

”Rimelig finansieringsstøtte”

”Personer med liten/ingen egenkapital kan få nødvendig økonomisk grunnlag for å kunne etablere en virksomhet. Dette kan gi en økonomisk trygghet som etablerere trenger for å starte opp”

”At det skaper nye arbeidsplasser”

”Rådgivning og bindeledd for bedrifter i forhold til andre offentlige instanser. Sikrer kvaliteten på drift av bedrifter og dermed opprettholdelse av arbeidsplasser”

”Gir økonomisk støtte og rådgivning”

”Å gi støtte til etableringer som ellers ikke ville blitt en realitet”

På spørsmålet om hvilke tiltak selskapet bør prioritere framover for å kunne skape varige arbeidsplasser, fikk vi bl.a. disse svarene (fra i alt 24 informanter):

”Se litt på størrelsen av bedriftene og ikke bare hjelpe til med etablering/hjelpe i gang hobbybedrifter/enmannsforetak basert på hobbybasis”

”Det er viktigere å få personer med høy utdanning til å etablere seg i kommunen, framfor å bidra til å etablere lite lønnsomme bedrifter med lave krav til kompetanse. Tilrettelegging av næringstomter, gjerne nærings-/kontorbygg for utleie til personer”

”En mer målretta etableringsveiledning gjerne med f.eks 10 timer obligatorisk rådgivning før tilskudd blir gitt. Spesielt med tanke på å gi etablererne en større bevissthet på hvorfor de starter, hvem de er til for og hvilke visjoner de har.”

”Støtte til prosjekt som har mulighet til å bli selvgående. Bedriftsrådgivning”

”Være pådriver og tilrettelegger for økt bosetting. Arbeidsplasser er det mye av p.t., men ikke botilbud. Være mer aktiv mot politikere, kommuneadm. og næringen i forbindelse med økt bosetting”

”Gi tilskudd og lån med lav rente. Gi økonomisk veiledning.”

”Fortsette som nå!”

”Satse mer strategisk ved å vurdere behov og seriøsitet i innsendte søknader. Alle nye tiltak bør ikke automatisk få støtte”

”Vurdere mengden av like bedrifter i forhold til mulighet for å overleve, så det ikke blir for stor konkurranse mellom like aktører i et relativt lite marked.”

”Å sørge for en forutsigbar næringspolitikk.”

”Tilrettelegge for nye bedrifter, tomter til industribygg”

”Økte økonomiske rammer, rådgivning/kompetanse og tettere samarbeid med næringen”

2.3.3 Vurderinger og tilrådinger fra evaluator

Det virker å ha vært et svært fornuftig grep å organisere den delen av kraftfondsmidlene som er ment å gå til bedriftsrettede tilskudd og lån, vekk fra det ordinære kommunale saksapparatet. Gjennomgående synes næringsdrivende og andre aktører å være godt fornøyd med den nye organiseringen. Behandlingen av saker synes å skape lite støy ved at den i stor grad oppfattes å være så rettferdig som råd. Vi tror at mye av årsaken til dette ligger i at saksbehandlingen er tuftet på bedriftsøkonomiske vurderinger.

Tilbakemeldingene på daglig leder er gjennomgående svært gode. Vi har også fått et meget godt inntrykk av det arbeidet som daglig leder har gjort og gjør. Styret synes også å ha fungert godt. På oss synes det opplagt at daglig leders arbeid og måten sakene er blitt behandlet på av styret, har gitt høy legitimitet og at Sirdalsvekst på mange måter oppfattes å være en nyttig tilvekst i kommunens arbeid med næringsutvikling.

Mange av problemene og utfordringene som oppsto ved behandlingen av typiske låne- og tilskuddssaker i perioden før Sirdalsvekst ble etablert, er nå borte. Vi mener derfor det er lite som tilsier at det som har vært kjernevirksomheten til Sirdalsvekst KF, like greit kan føres tilbake til den ordinære kommuneorganisasjonen og politisk behandling igjen. Så lenge det synes å være enighet om at deler av kraftfondet fortsatt ønskes brukt til spesifikke bedriftsrettede tiltak, bør en etter vårt syn holde fast på nåværende struktur.

Selskapet har som formål å drive operativ næringsutvikling ved å yte finansiell bistand og overføre kompetanse til enkeltbedrifter i den hensikt å skape varige arbeidsplasser i kommunen. Vi er enige med de som hevder at det som overføres fra kommunen (og de heller beskjedne inntektskildene for øvrig for selskapet), legger klare økonomiske føringer for

virksomheten til selskapet. Selskapet har derfor ikke hatt spesielt store økonomiske ressurser disponibelt for å kunne bevilge tilskudd og lån til flere formål av en viss størrelse. Kommunestyret har da også sett seg nødt til å fylle på med ekstra bevilgninger i noen bestemte tilfeller, jf det som framgår under tabellen i kapittel 2.2. Begrensede økonomiske ressurser har bl.a. gjort det nødvendig for selskapet å prioritere finansiell bistand til nyetableringer på bekostning av utvidelser ved eksisterende virksomheter. Det er ikke lett å ha noen bastant formening om virkemiddelbruken ville ha vært mer effektiv, i betydningen generert flere varige arbeidsplasser, om ”forvaltningskapitalen” til selskapet hadde vært større. Men det bør være en positiv sammenheng her. Med større økonomiske ressurser tilgjengelig vil selskapet kunne satse tyngre på flere prosjekter av en viss størrelse, og dermed ha bedre muligheter til å kanalisere midler til prosjekter som kan ha større potensial i seg med tanke på antall arbeidsplasser.

Det er likevel delte oppfatninger blant informantene i evalueringen om Sirdalsvekst bør få større finansielle ressurser (les: større overføringer over kommunebudsjettet med finansiering fra kraftfondet). På en måte oppfatter vi det som noe kunstig å skille kraftfondet i en ”bedriftsspesifikk” del (som Sirdalsvekst skal forvalte) og en del som kalles for strategisk.⁵ Etter vår oppfatning bør all bruk av kraftfondet være klart strategisk begrunnet, dvs. være tuftet på noen overordnede strategier og målsettinger for næringsutviklingen i kommunen. Det å gi tilskudd og lån til enkeltbedrifter oppfatter vi i den sammenheng som naturlige tiltak for å kunne realisere bestemte strategier og målsettinger. Slik bruk av kraftfondet bør derfor være like mye strategisk som all annen.

I evalueringen etterlyser vi en strategisk næringsplan som et naturlig grunnlag og styringsverktøy for utøvelse av næringspolitikken i kommunen. Slik vi ser det, er det ikke urimelig om bruk av kraftfondsmidler i sin helhet knyttes til tiltak som skal realisere målsettingene og strategiene i planen.⁶ Bruken av kraftfondsmidler blir slik sett tydelig forankret i den strategiske næringsplanen. Aktuelle tiltak basert på oppfølging av planen, skal gjenspeiles i økonomiplanen og årsbudsjettet. På den måten får vi et klart og tydelig politisk eierskap til forvaltningen av kraftfondsmidler.

Vi kan da si at det politiske nivået får en slags bestillerrolle (-funksjon) for disponering av midler fra kraftfondet. Andre må så sørge for å gjennomføre tiltak (dvs. ha det vi kan kalle for utførerrollen) slik at strategiene og målsettingene blir realisert på en best mulig måte. Det er ikke noe i veien for at organiseringen av denne utførerrollen kan fortsette som i dag, dvs. at både rådmannen og Sirdalsvekst er utførere.⁷ Men en annen modell kan være å definere bare Sirdalsvekst som utføreren. Sirdalsvekst vil da få overført hele den årlige tilfør-

---

⁵ Forvaltet av kommuneadministrasjonen med grunnlag i det som er bevilget på ulike budsjettposter alle finansiert av kraftfondet.

⁶ Bruk av kraftfondet vil alene neppe være tilstrekkelig. Det må derfor trolig fylles på med også andre finansieringskilder over kommunebudsjettet.

⁷ Sirdalsvekst da for den bruken som kommunestyret har ment skal gå til særskilt bedriftsrettede tilskudd og lån, mens rådmannen for all annen bruk av kraftfondet.

selen til kraftfondet som finansiell ramme (rammebevilgning).⁸ Vi ser på det som et aktuelt alternativ. Innenfor en slik modell vil Sirdalsvekst bli et mer typisk næringsutviklings-selskap og, etter vårt syn, få vesentlig større fleksibilitet og handlekraft.

Også innenfor en slik alternativ modell, kan (og bør) kommunestyret vedta å legge føringer på hvor stor del av kraftfondsmidlene som skal gå til særskilt bedriftsrettede tilskudd og lån. Som tidligere nevnt, vil det være naturlig å bake inn i kommunens økonomiplan og årsbudsjett de aktuelle tiltakene som skal kunne sørge for at overordnede målsettinger og strategier i næringsplanen blir realisert. Det i seg selv vil i praksis legge føringer på den måten som Sirdalsvekst kan anvende midler til gitte formål.

På en måte kan sikkert det politiske nivået føle at de mister noen styrings- og prioriteringsmuligheter ved eventuelt ikke lengre å fastsette at de og de tiltakene (enkeltpostene) i kommunebudsjettet skal finansieres av kraftfondet.⁹ Vi er likevel noe usikre på om det faktisk har vært så veldig med diskusjoner om hvilke formål som i de årlige kommunebudsjettene skal finansieres med kraftfondsmidler. Flere av postene og formålene synes å ha gått igjen år etter år, uten at det vel nødvendigvis har blitt stilt så mange kritiske spørsmål til om det synes naturlig at kraftfondet er finansieringskilde i alle tilfellene. Det synes ellers ikke å ha vært godt kjent ute blant næringslivet og innbyggerne hva den såkalte strategiske delen av kraftfondet har vært med på å finansiere. Effektene med hensyn til arbeidsplasser og samfunnsutvikling kan nok også i flere tilfeller diskuteres.

Modellen som vi har skissert over, betyr et styrket Sirdalsvekst ved at det får ansvaret med å forvalte hele kraftfondet. Det vil ikke kreve noe mindre administrative ressurser enn før, og naturlig nok fortsatt kreve en meget god daglig ledelse. Daglig leder skal, etter det vi har grunnlag for å tro, gå av med pensjon sommeren 2007. Som vi har nevnt, føler vi at mange av de positive tilbakemeldingene på aktiviteten til Sirdalsvekst skyldes nettopp daglig leders arbeid. Hvis det er ønske om at selskapet fortsatt skal bestå, og ikke ha noen lavere aktivitet enn det har hatt, vil det derfor være svært viktig å få på plass en etterfølger som kan sørge for at det gode omdømmet og den høye legitimiteten til selskapet kan beholdes.

Et alternativ er naturligvis å la rådmannen være utføreren for hele kraftfondet, også for den delen av kraftfondet som er ment å gå til særskilt bedriftsrettede tiltak. Det fordrer naturligvis at han blir delegert fullmakter til også å ta seg av slike saker. Grunnlaget for å ha et kommunalt foretak i det hele tatt, vil da i praksis være borte.

---

⁸ Med unntak for den eventuelle delen som kommunestyret ønsker skal gå til å finansiere investeringstiltak i kommunebudsjettet.

⁹ Selv om det for så vidt ikke vil være noe i veien for i den alternative modellen heller.

3 EVALUERING AV KOMMUNEN SOM NÆRINGSAKTØR/SAMFUNNSUTVIKLER

3.1 Innledning

Oppdragsgiver (v/ rådmannen) har ønsket at evalueringen skal omfatte noe mer enn en vurdering av hvordan Sirdalsvekst blir oppfattet blant brukerne/næringsdrivende. Rådmannen har f.eks ønsket å få belyst om alternativ bruk av kraftfondsmidler vil være mer effektivt for næringsutviklingen, herunder gi en vurdering av hvilken nytte subsidiert kraftpris til næringslivet kan ha. Mandatet for evalueringen føler vi derfor har vært å vurdere kommunens generelle næringspolitikk og hvordan kommunen kan sies å forvalte i alle fall deler av sin samfunnsutviklerrolle.

3.2 Budsjettmessige konsekvenser av alternativ bruk

Med budsjettmessige konsekvenser skal her forstås konsekvenser for den generelle salderingen av kommunebudsjettet. I kommunens vedtatte driftsbudsjett for 2007 er konsesjonsavgiftene ført opp med 15,350 mill. kr. Tilsvarende beløp er så avsatt til kraftfondet. Bruken av kraftfondet i driftsbudsjett 2007 er på 11,385 mill. kr – fordelt på (iflg. eget punkt i budsjettvedtaket) 10,510 mill. kr i næringsrettet bruk/tilskudd og 0,875 mill. kr som tiltak i kommunens sektorer.¹⁰ 3,965 mill. kr brukes som finansieringskilde i investeringsbudsjett 2007. Det som gjelder avsetning til og bruk av kraftfondet i kommunens årsbudsjett 2007, kan oppsummert settes opp slik:

Driftsbudsjett 2007		Investeringsbudsjett 2007	
Effekt på		Effekt på	
Driftsinntekter	15 350	Investeringsutgifter	3 965
Driftsutgifter	11 385	Bruk av fonds	3 965
Brutto driftsresultat	3 965		
Netto driftsresultat	3 965		
Avsetning til fonds	15 350		
Bruk av fonds	11 385		

Vi ser av oppstillingen for driftsbudsjettet at netto (og brutto) driftsresultat er nærmere 4 mill. kr høyere som følge av budsjetterte konsesjonsavgifter og utgiftsposter i drift som er forutsatt finansiert av kraftfondet. Dette gjenspeiles da i tilsvarende økt nettoavsetning til fonds (kraftfondet). I investeringsbudsjettet forutsettes så denne avsetningen å gå til finansiering av investeringsutgifter. Hvilke investeringsprosjekter som kraftfondet skal brukes til å (del-)finansiere, framgår imidlertid ikke direkte verken av rådmannens budsjettokument eller kommunestyrets vedtak. Av kommunens økonomisjef har vi fått oppgitt at bruken av kraftfondet er ført opp med 4,140 mill. kr i investeringsbudsjett 2007.¹¹ Kraftfondet inngår i finansieringen av tre investeringsprosjekter i budsjettet for 2007; regulering og

¹⁰ "Kommunens sektorer" vil ifølge budsjett 2007 si kultur, der 250.000 kr av kraftfondet brukes i finansieringen av Kvæven Bygdetun og 625.000 kr på ansvaret for idrettslag og foreninger.

¹¹ Det betyr at 175.000 kr brukes av "hovedstolen" på kraftfondet per 31.12.06.

grunninnløsning med tanke på opparbeidelse av bolig- og næringsområder, rassikring RV 42 samt ny vei og gang- og sykkelsti Sinnes sentrum.

Av oppstillingen på forrige side kan vi konkludere med at alternativ bruk som innebærer mer finansiering av kommunale investeringer, vil øke brutto og netto driftsresultatet tilsvarende. Denne økningen vil imidlertid gjenspeiles i økt netto avsetning til kraftfondet i driftsbudsjettet, og dermed ikke ha noen salderingsmessige konsekvenser. Alternativ bruk som innebærer mer finansiering av utgiftsposter i driftsbudsjettet,¹² vil redusere brutto og netto driftsresultatet tilsvarende. Denne reduksjonen vil imidlertid gjenspeiles i redusert netto avsetning til kraftfondet i driftsbudsjettet, og dermed ikke ha noen salderingsmessige konsekvenser.

Vi kan derfor konkludere med at uansett mix av kraftfondsmidler til finansiering av utgifter i driftsbudsjettet og kommunale investeringstiltak, vil dermed ikke salderingsbehovet i driftsbudsjettet påvirkes.¹³ Hvis et eller flere av de tiltakene/utgiftspostene som finansieres av kraftfondet i driftsbudsjettet for 2007, ikke lengre skal gjøre det, oppstår imidlertid et tilsvarende salderingsbehov.

3.3 Svar fra spørreskjemaundersøkelsen

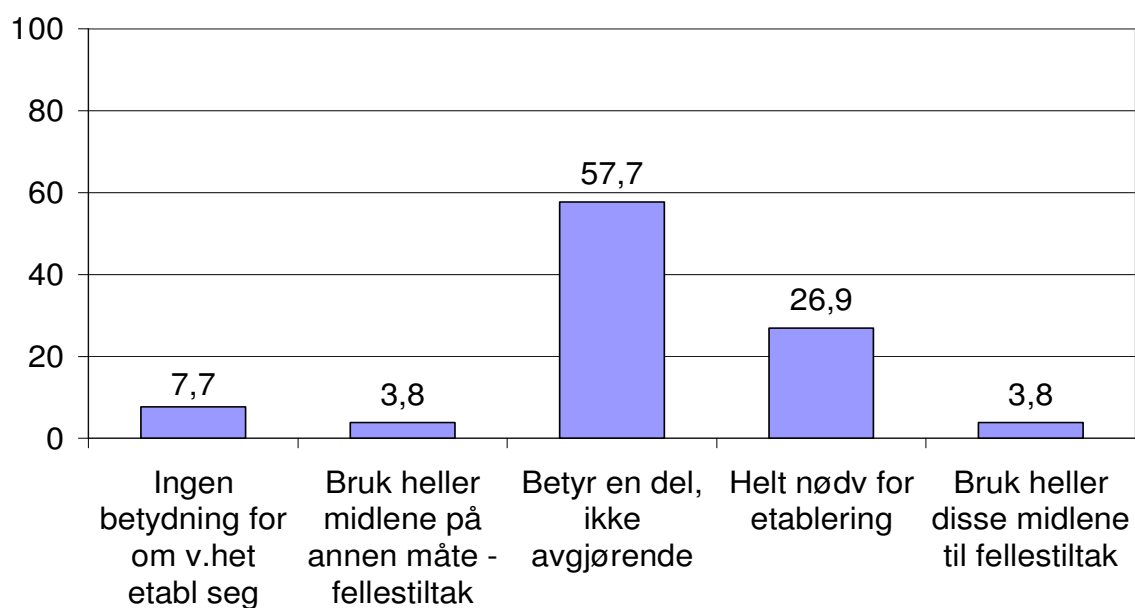
En egen del av spørreskjemaundersøkelsen dreide seg om spørsmål relatert til kommunen som næringsaktør og samfunnsutvikler. I dette kapitlet presenteres svarene på de aktuelle spørsmålene. Til flere av spørsmålene var det avkrysningsalternativ. Svarene presenteres da på diagramform. Vi presenterer disse først.

---

¹² Dvs. samtidig mindre til kommunale investeringer.

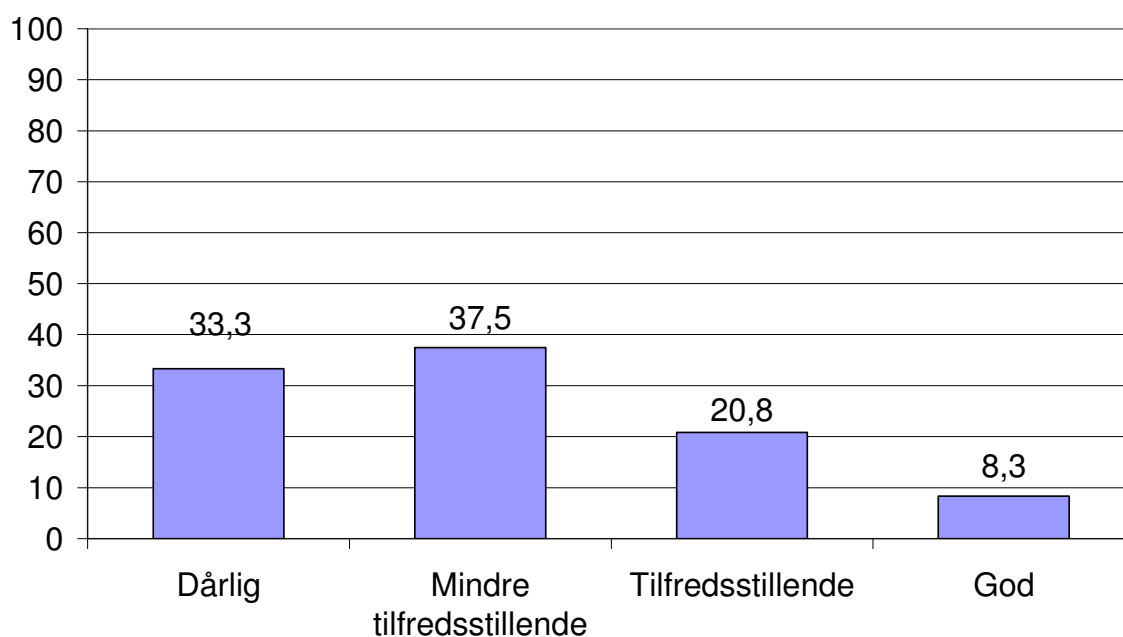
¹³ Sett bort fra at f.eks økt fondsfinansiering av kommunale investeringer vil redusere lånebehovet og dermed ha konsekvenser for finansutgiftene i driftsbudsjettet.

Hvor viktig er subsidiert kraftpris for etablering av næringsvirksomhet i kommunen?

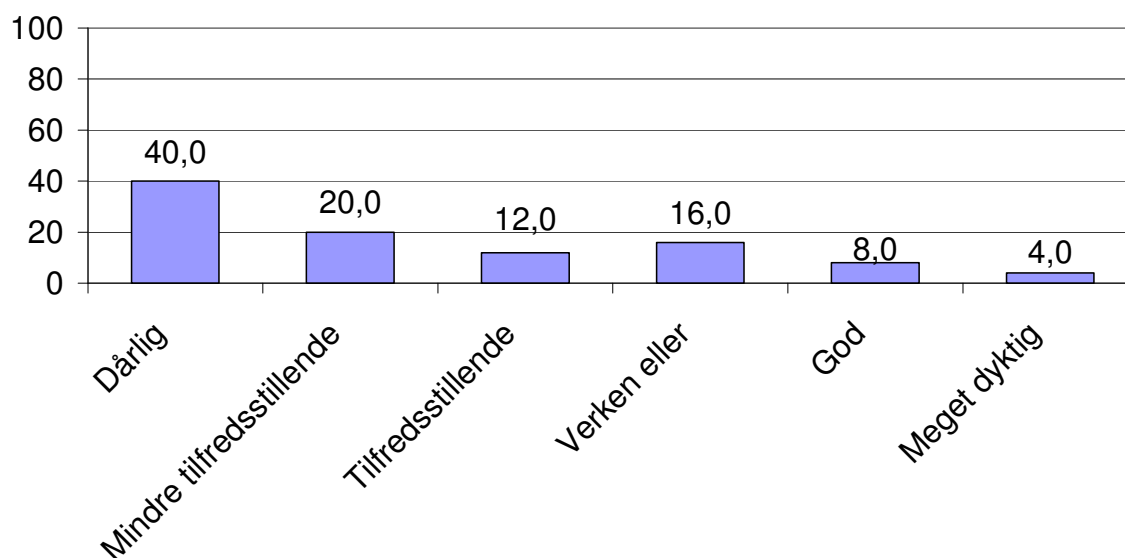
Figur 13 Hvor viktig er subsidiert kraftpris fra kommunen for etablering av næringsvirksomhet? Svar fra 26 informanter

Hvordan vurderes kommunen på utarbeidelse av strategiske planer for næringspolitikken?

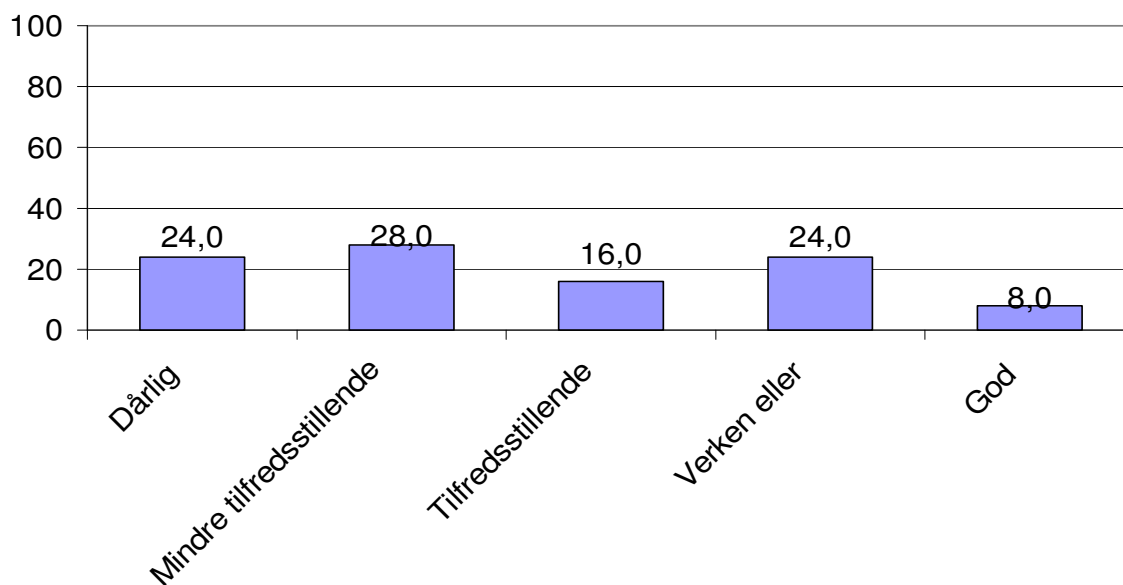
Figur 14 Hvordan vurderes kommunen når det gjelder utarbeidelse av strategiske planer for næringspolitikken? Svar fra 24 informanter

Hvordan vurderes kommunen som tilrettelegger av boliger og boligtomter, gjennomgangseiligheter for innflyttere?

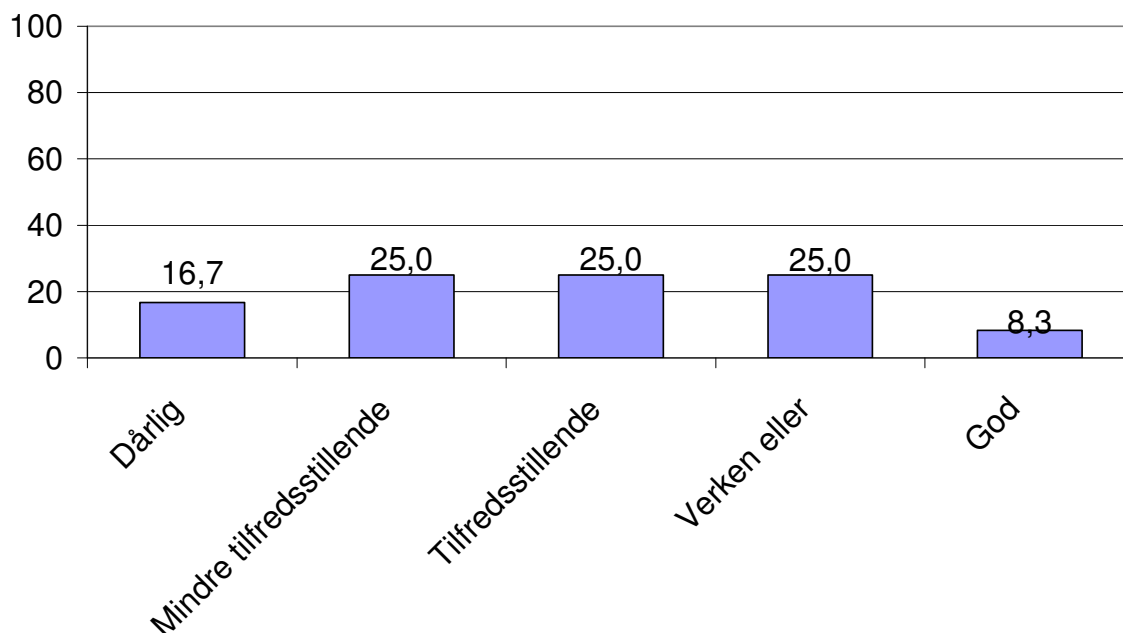
Figur 15 Hvordan vurderes kommunen som tilrettelegger av boliger og boligtomter samt gjennomgangseil. for innflyttere? Svar fra 25 informanter

Hvordan vurderes kommunen som tilrettelegger av næringsarealer/-bygg, opparbeidelse av infrastruktur?

Figur 16 Hvordan vurderes kommunen som tilrettelegger av næringsarealer, næringsbygg og opparbeidelse av infrastruktur? Svar fra 25 informanter

Hvordan vurderes næringsssatsingen i Sirdal kommune ift samkjøring og samarbeid mellom de ulike aktørene?

Figur 17 Hvordan vurderes næringsssatsingen i Sirdal kommune i forhold til samkjøring og samarbeid mellom de ulike aktørene? Svar fra 24 informanter

På spørsmålet om ”hva brukes de strategiske kraftmidlene til i kommunen, og hvordan kommuniserer kommunen til næringsliv og innbyggere hva kraftfondsmidlene brukes til?”, fikk vi bl.a. disse tilbakemeldingene (fra i alt 21 informanter):

”Dette må bli bedre”

”Dårlig”

”Lite”

”Lite kjent med”

”Strategiske kraftmidler = Politikernes/administrasjonene lekekasse. Info/åpenhet er fraværende”

”Vi som næringsdrivende får ingen informasjon”

”En får nødvendig info dersom en ber om det. Ellers ikke”

”Kunne vært brukt mye bedre. Det er mye som ikke tåler dagens lys av bruken til kommunale formål og som egentlig skulle vært finansiert under kommunebudsjettet og ikke med bruk av kraftfondsmidler”

”Det er pr i dag for stor uklarhet omkring bruken av de strategiske kraftmidlene. En vesentlig del brukes til kommunale tiltak/investeringer der den næringsmessige effekten kan være svært tvilsom”

”Ikke god, for få vet hva kraftmidlene brukes eksakt til”

”Kommunen kommuniserer dette i svært liten grad. Innbyggerne har ikke noe forhold til hvilke penger som brukes ”hvor”. Liten kunnskap om at kraftfondsmidlene ikke skal brukes til ordinær drift. For innbyggerne framstår det som om alt kommer fra samme ”pengesekk”

”Brukes til infrastruktur. Bør være mer info og åpenhet om hva og hvor mye som brukes. Reiselivet får en del og bra er det! Bør kommuniseres mer mellom kommunen og næringsliv”

På spørsmålet om ”bruken av kraftfondsmidler slik den er i dag, er god – og hva bør kommunen prioritere å bruke midlene til?”, fikk vi bl.a. disse tilbakemeldingene (fra i alt 23 informanter):

”Viktig å kunne bruke penger på spennende prosjekt og kunne reklamere utad for å tiltrekke seg aktører for etablering av større foretak; ikke bare støtte enmannsforetak som ikke skaper mange arbeidsplasser og der de fleste allerede bor i Sirdal. Sirdalsvekst må kunne støtte med større summer”

”Kommunen bør legge til rette for at det skal være enkelt å etablere seg i Sirdal, både boliger og næringslokaler er viktig. Kommunen bør ha en strategi for hvilke etableringer som er viktig å få til, ikke bare bruke masse tid på investorer”

”Markedsføring og reiselivsutvikling, som kan gi varige arbeidsplasser”

”Infrastruktur - kultur og nærmiljøtiltak, samt veg og annen kommunikasjonsbygging”

”Tror det er en god forvaltning av midlene, men kommunen bør også være mer opptatt av økt bosetting og mer kontakt med næringslivet”

”Mer strategi bak, med mer oppfølging + mer midler”

”Nei, den er for tilfeldig”

”Brukbar forvaltning, men kan bli bedre, absolutt. Tilskudd til næringsarealer/-bygg. Tunnel/vegsamband i Gyafjellene”

”Et betydelig potensiale for nytenking og forbedret bruk/effekt av de strategiske midlene”

”Støtte opp om næring som yter service for de fastboende, nå rettes mye av satsingen på turistnæringen for de som har hytter. Faste arbeidsplasser for dalens innbyggere, kafe, hotell m/ overnatting, badeland, allsidige butikker”

”Finne en "arena" for kommunikasjon mellom administrasjon, politikerne og næringen”

3.4 Vurderinger og tilrådinger fra evaluatør

3.4.1 Strategisk næringsplan

Vi vil for det første trekke fram at kommunen ikke oppfattes som god nok når det gjelder utarbeidelse av strategiske planer for næringspolitikken. For å tydeliggjøre kommunens rolle som samfunnsutvikler, er det nødvendig å få noen overordnede strategier for næringspolitikken på plass. Vi anbefaler derfor sterkt at det utarbeides en strategisk næringsplan.

Vi har fått inntrykk av at dette arbeidet er igangsatt, og det er bra. Etter vårt syn er det bare å prioritere dette arbeidet framover. Det vil være viktig å få til en bred drøfting og godt forankret prosess i forkant av endelig behandling av planen i kommunestyret. I den vedtat-

te samfunnsdelen av kommuneplanen for 2006-18 er hovedmålsettingen for næring og reiseliv formulert slik:

Næring med vekt på reiseliv og kraft skal i samspill med lokal- og naturgitte forhold, videreutvikles og gi økt sysselsetting.

I samfunnsdelen er det så listet opp gitte målsettinger/tiltak som kan ivareta en slik hovedmålsetting. Å få på plass en strategisk utviklingsplan for reiseliv/næring er da også oppført som en målsetting i kommuneplanens samfunnsdel.

Etter vår oppfatning bør en strategisk næringsplan foreligge i løpet av 2007. Planen må ikke bli for generell slik at det kan være vanskelig å se noen klare strategiske veivalg og satsingsområder. Den strategiske næringsplanen bør ligge til grunn for den faktiske næringspolitikken. Aktuelle tiltak som skal ivareta de overordnede målsettingene og strategiene i næringsplanen, vil være naturlig å bake inn i kommunens økonomiplan og årsbudsjett.

Den strategiske næringsplanen bør derfor foreligge slik at aktuelle tiltak kommer til å ligge inne alt i kommunens økonomiplan for 2008-11. I den forbindelse synes vi det kan være naturlig at det i et eget vedtakspunkt i budsjettsaken, klart framgår hvilke tiltak¹⁴ i økonomiplanen som er å oppfatte som direkte relatert til oppfølging av strategisk næringsplan. Slik vi ser det, vil det ikke være unaturlig om hele kraftfondet går til (del-)finansiering av disse tiltakene.

3.4.2 Informasjon og dokumentasjon

Vi har studert en del dokumenter som ledd i evalueringen for bl.a. å få en formening om hvor godt eller dårlig bruken av kraftfondsmidler synes dokumentert og rapportert. Det er vår klare oppfatning at informasjonen og dokumentasjonen her kan (og bør) bli vesentlig bedre. Tilbakemeldinger fra intervjuer og spørreskjemaundersøkelsen støtter godt opp om en slik oppfatning. Ikke minst framgår det veldig lite spesifisert og dokumentert hvilke kommunale investeringstiltak som blir finansiert av kraftfondet.

Det må f.eks skikkelig ”controller-aktivitet” til for å finne ut at 4,140 mill. kr kraftfondsmidler (del-)finansierer tre investeringstiltak i opprinnelig årsbudsjett for 2007.¹⁵ I rådmannens budsjettdokument som grunnlag for politisk behandling av økonomiplanen for 2007-10, er det en tilfredsstillende spesifisering av hvilke driftstiltak (-utgifter) som kraftfondet skal finansiere i 2007. Men den er på langt nær fullgod etter vårt syn. Det står bl.a. at ”I tillegg brukes det kr 875.000 av kraftfondet til tiltak i enhet for kultur samt at fondet hvert år brukes til finansiering av kommunale investeringer.” Ved nærmere ”dypdykk” i detalj-/tallbudsjettet finner vi ut at disse 875.000 kronene omfatter 250.000 kr som delfi-

---

¹⁴ Med referanse til beløp/bevilgning.

¹⁵ 2,140 mill. til den større opprustingen av Sinnes sentrum, 1 mill. til regulering og grunninnløsning for senere opparbeidelse av bolig- og næringsområder og 1 mill. kr til rassikring RV-42.

nansiering av driften ved Kvæven Bygdetun, 305.000 kr til kjøp av tjenester friluft- og utmarksområder og 320.000 kr som tilskudd/kulturmidler idrettslag. Det kan jo absolutt spørres både om finansiering av slike ordinære driftsutgifter kan skje med bruk av kraftfondet og om slik bruk kan sies å være strategisk anvendelse av kraftfondsmidler.

Vi vil foreslå at det hvert år utarbeides en informasjonsfolder som får fram generell informasjon om hva kraftfondet er, hvilke vedtekter som gjelder for bruk av kraftfondsmidler og hvordan kraftfondet er disponert. En slik folder kan foreligge og distribueres like etter årsoppgjøret (dvs. i februar/mars) slik at både faktisk bruk av kraftfondet det siste året og planlagt bruk i året som en er inne i, kan dokumenteres. God, saklig og faktabasert informasjon om hva kraftfondsmidlene faktisk brukes til, vil også kunne være viktige bidrag for å unngå at det oppstår misforståelser og/eller negativt snakk om hva kraftfondsmidlene benyttes til.

3.4.3 Samarbeid

Vi har fått flere tilbakemeldinger på at samarbeidet mellom kommunen og næringslivet bør videreutvikles. Enkelte samarbeidsfora er etablert, men tilbakemeldinger fra intervjuer og spørreskjemaer indikerer behov for faste møtearenaer, samarbeidsmøter, samordning og videreutvikling av felles markedsføringstiltak¹⁶ til beste for Sirdal.

Kommunen kan i større grad vurdere å legge til rette for samarbeidsløsninger – ved å tilby ”gulrøtter”/yte press for at samarbeidstiltak skal kunne gjennomføres og støtte utløses. Kommunen kan i enda større grad være katalysator for samarbeid og tilrettelegger for grunnlagsinvesteringer. Økt samarbeid og stimulering til samarbeid vil trolig også bidra til at de samlede ressursene utnyttes bedre og mer effektivt. Tiltak som at skiturister kan benytte felles heiskort til flere av alpinbakkene i Sirdal, er eksempel på dette.

3.4.4 Attraktivt sted å bo

Sirdal kommune har de siste årene hatt et noenlunde stabilt folketall. Kommunen ønsker å skape flere varige arbeidsplasser i kommunen, som kanskje i neste omgang kan bidra til vekst i folketall. I dag er det svært høy aktivitet i forhold til hyttebygging og turisme, men vi har likevel et inntrykk av at det er mange ”utenbys firma og håndverkere” som pendler inn for å arbeide, og deretter returnerer til bostedetsstedet. I en slik sammenheng er det nødvendig å klarlegge nærmere – for eksempel ved hjelp av en spørreundersøkelse, hva som skal til for å få flere – både privatpersoner og bedrifter – til å slå seg ned i kommunen.

Det må skapes et inntrykk av og et innhold i slagordet ”Sirdal – et attraktivt sted å bo”. Vi har fått flere tilbakemeldinger på at det bør satses på kultur, infrastruktur, steds- og næringsutvikling. Sentrumsnære områder må forskjønnes, og det må opparbeides grøntområder, naturstier, idrettsanlegg m.v som skaper gode bomiljøer. Det må legges til rette for

---

¹⁶ Herunder utnytte IKT- og internettløsninger.

både sommer- og vinteraktiviteter. I intervjuene var det flere som var inne på at det må legges til rette for arbeidsplasser både for kvinner og menn. Dette er nødvendig for at tilflytning vil finne sted.

3.4.5 Kommunen som reguleringsmyndighet

Fra intervjurunden og spørreundersøkelsen framkom det at kommunen må bli flinkere til å legge til rette for, og regulere inn, kvalitative og gode områder for boligformål og næringsformål. Det bør reguleres for og stimuleres til bygging av gjennomgangseiligheter, sentrumsnære leiligheter, hybelhus og eneboliger. Flere av næringslivslederne var inne på at når det ikke finnes boliger, leiligheter, er det vanskelig å få mulige arbeidstakere til å etablere seg i kommunen. Mange kvier seg for å investere i ny bolig, før de har fått erfare hvordan det er å bo i kommunen. Boliger for leie må stilles til disposisjon.

Tilsvarende bør det reguleres inn flere og kvalitative næringsstomter, arealer og næringsbygg/ arealer. Flere var inne på at det var få eller ingen ledige attraktive næringsarealer. Kommunen bør i større grad søke å være proaktiv, slik at tilgjengelige, ferdigregulerte arealer til enhver tid er klare for å tas i bruk. Målet må være at kommunen søker å være innovativ og sette i verk tiltak slik at den på sikt kan bli oppfattet å være en ”handlingsorientert”, fleksibel og løsningsorientert kommune som får gjennomført ting.

I denne sammenheng framkom også at ved revidering av kommuneplanen, må det i større grad utarbeides utbyggingsavtaler som stiller konkrete betingelser til utbyggerne om å sørge for ulike fellestiltak. Rekkefølgebestemmelsene i plan- og bygningsloven må kunne tas i bruk i større grad. Etablering av næringsarealer og oppbygging av slike kan skje både i offentlig, privat eller i samarbeidsregi.

Basert på intervjuer og spørreundersøkelser framkom også at kommunen og andre kan være mer bevisst på å få flere handelsvirksomheter og håndverke til å etablere seg i området. Det er en betydelig ”hytteboom” i Sirdal og det bør være mulig ved ulike tiltak å få kanalisert en større del av innkjøp til lokale virksomheter.

Vi anbefaler videre at kommunen i større grad bør utnytte muligheten for å trekke inn private eksterne investorer inn i ulike prosjekter. Det bør vel ikke være forhåndsbestemt at alpinaktiviteter og annen aktivitet må eies av lokale investorer.

4 SUBSIDIERTE KRAFTPRISER TIL INNBYGGERE OG BEDRIFTER

Den delen av kommunens konsesjonskraftmengde som ikke selges til Tinfos, selges til fastboende (som betaler 15 øre/kWh for inntil 15.000 kWh, næringslivet (som for 2007 betaler 15 øre/kWh for all bruk) og markedet for den overskytende mengden.

Ordningen oppfattes generelt som god for næringsliv og private, men likevel er det usikkert hvilken effekt tiltaket har for etablering og bosetting. Er dette en god samfunnsøkonomisk ordning, og hvilke andre og kanskje mer passende virkemidler finnes for å overføre midler fra kommunen til innbyggerne og/eller bedriftene innenfor kommunens grenser?

Samfunnsøkonomisk vurdering – innledende kommentarer

Et sentralt skille i enhver samfunnsøkonomisk vurdering av ulike virkemidler går mellom effektivitets- og fordelingshensyn. Ofte er det slik at det som er best fra et rent effektivitetshensyn scorer dårlig når det gjelder fordelingshensyn – og vice versa. Et godt eksempel på dette finner vi fra skattepolitikken: det mest effektive skatteinstrumentet er en ren innbyggerskatt, eksempelvis at alle innbyggere betaler 100.000 kroner i skatt – uansett inntekt og formue. En slik skatt forstyrrer ingen priser, og medfører derfor intet tap av samfunnsøkonomisk effektivitet. Den vil imidlertid oppfattes som fullstendig uakseptabel ut fra fordelingshensyn. I diskusjonen nedenfor forsøker vi kort å vurdere både effektivitets- og fordelingshensyn knyttet til de ulike mulighetene for overføring av kommunal inntekt til privat sektor i Sirdal kommune.

Brukerbetalinger

Enkelte brukerbetalinger gjelder for så godt som alle husstander i en kommune, eksempelvis VAR-avgifter (forutsatt påkobling på kommunalt nett for vann og avløp). Effektivitetsmessig vil en reduksjon av slike betalingssetter score høyt, fordi de har karakter av å være tvungne innbetalinger og ikke koblet til den enkeltes adferd. Dersom VAR-avgifter senkes med 5.000 kroner per år, vil dermed dette være mer eller mindre tilsvarende med en ren overføring av 5.000 kroner som en sjekk i postkassa til hver husstand. Dette vil dermed også virke fordelingsmessig nøytralt – den økonomiske fordelingen målt i kroner blir lik uansett hva slags inntektsnivå en har i utgangspunktet. Det vil si at det også vil virke nøytralt mellom f.eks fastboende og utenbygds eiere av hytter. Hvis en måtte ønske å subsidiere egne innbyggere mer enn de med bostedsadresse utenfor kommunen, er derfor ikke reduserte VAR-avgifter noe effektivt tiltak.

Andre brukerbetalinger retter seg mot smalere grupper av befolkningen – f.eks foreldrebetaling for barnehage og SFO. Etter innføring av maksimalpriser i barnehager er variasjonsområdet innen barnehagebetaling blitt betydelig mindre, samtidig som det har tendert til å bli større på SFO-området. Det at brukerområdet er smalere for enkelte typer brukerbetalinger, kan anses både som en ulempe og en fordel. Det er en ulempe dersom hensikten er å gi en mest mulig generell økonomisk stimulans til bosetting og etablering i kommunen. Det er imidlertid en fordel dersom kommunen har et spesielt ønske om å tiltrekke seg (eksempelvis) yngre familier med barn i hhv. barnehage- og småskolealder. I det sistnevnte tilfelle, kan åpenbart sterkt reduserte betalingssetter for barnehager og SFO-plasser være et effektivt og velegnet virkemiddel. Dette særlig dersom disse tjenestene er på et kvalitetsmessig godt nivå samtidig som de er billige for brukerne. En kombinasjon av stor kommunal ressursbruk for å oppnå høy dekningsgrad og god kvalitet på disse tjenestene – samti-

dig som foreldrebetalingen holdes meget lav – vil derfor kunne være en meget attraktiv måte å utnytte en god kommunaløkonomisk situasjon for å tiltrekke seg bosetting av yngre familier. Et godt kulturskoletilbud (og lave betalingssetser også for denne) kan trekkes inn i samme argumentasjon.

Dersom kommuneøkonomien er svært god, og utfordringene knyttet til å tiltrekke seg bosetting og bedriftsetableringer samtidig er store, vil imidlertid lave brukerbetalingssetser på en eller flere tjenesteområder neppe i seg selv være tilstrekkelig. Spørsmålet blir da hvilke andre muligheter som kan være mest velegnet.

Eiendomsskatt

Siden eiendomsskatten er en frivillig kommunal skatt, kan den fjernes fullstendig. Det finnes da også en rekke kommuner som ikke benytter denne skatten. I de fleste skatterike kommuner vil det neppe være behov for en slik frivillig ”tilleggsskatt” i utgangspunktet, og den er dermed i mindre grad i bruk i disse kommunene enn i kommuner med svak kommuneøkonomi – uten at vi per i dag sitter på nøyaktig tallmateriale omkring dette. Det kan være aktuelt å fjerne eiendomsskatten for privatpersoner (alminnelige husstander), dvs. for Sirdals vedkommende ikke gå for noen utvidelse av eiendomsskatten, og bare ha eiendomsskatt på bedrifter (”verker og bruk” inkl. kraftanlegg).¹⁷ Hvorvidt dette er en effektiv og målrettet politikk, må blant annet vurderes ut fra om det er stimulans til generell bosetting av privatpersoner, eller om det snarere er bedriftsetablering, som anses som den største utfordringen. Fjerning av eiendomsskatt også for ”verker og bruk” kunne jo vært et høyst aktuelt alternativ dersom det i første rekke er bedriftsetablering som er hovedhensikten. Men her er jo i praksis Sirdal ”låst” siden eiendomsskatten på kraftanlegg utgjør et så stort beløp, og det ikke er lov å skrive ut eiendomsskatt bare på kraftanlegg (dvs. unnta ”andre verker og bruk”).

Redusert kommunalt skattøre

For 2007 er den kommunale skattøren på maksimalt 12,25 %. Dette er en del av den totale skattesatsen på alminnelig inntekt, som lenge har vært på 28 % til sammen. Samtlige norske kommuner benytter per i dag maksimalsatsen på 12,25 %. Imidlertid har her kommunene frihet til å fastsette skattesatsen innenfor et variasjonsområde.¹⁸ For en kommune med høyt inntektsgrunnlag, må en reduksjon i innbyggernes sats på alminnelig inntekt fra 28 % til 26 eller 25 % være et potensielt meget attraktivt virkemiddel for å stimulere til både bosetting og bedriftsetablering.

---

¹⁷ Hvis en ønsker å utvide eiendomsskatteområdet i Sirdal til å omfatte i prinsippet all eiendom i kommunen, og at dette skal skje slik at egne innbyggere skånes mer for utgiftsøkningen enn utenbygds eiere av nyere hytter og leiligheter, kan en f.eks innføre et bunnfradrag av en viss størrelse (i kroner).

¹⁸ Pr. 2003, da maksimalsatsen for den kommunale skattøren var på 13 %, var dette variasjonsområdet fra 10 % til 13 %. Vi kjenner ikke til om reduksjonen av maksimalsatsen fra 13 % til 12,25 % har medført en tilsvarende reduksjon av minstesatsen

Når det gjelder bosetting, vil redusert skattesats kun gi stimulans til bosetting av yrkesaktive personer eller personer som er i yrkesaktiv alder og forventer å bli yrkesaktive. Dette er naturlig nok en attraktiv gruppe å gi stimulans til.

Videre vil redusert inntektsskatt også være en indirekte stimulans til bedriftsetableringer, fordi enhver skatt på inntekt i praksis ”deles” mellom selgeren (arbeidstakeren) og kjøperen (bedriften). Dette fordi en redusert skattesats øker nettolønnen for arbeidstakeren og bidrar til å senke kravet til bruttolønn vedkommende må ha for å være villig til å jobbe. Slik sett vil altså en redusert inntektsskatt virke som en *indirekte subsidiering av bedriftenes arbeidskraftsbehov*. En kommune med lavere sats på alminnelig inntekt vil dermed spesielt favorisere arbeidsintensive bedrifter (bedrifter med stor lønnsutgift som andel av verdiskapningen).

Ankepunktet må være at variasjonsmulighetene tross alt er relativt begrenset. En reduksjon på maksimalt 3 %-poeng vil være stort nok til å være merkbart, men vil tross alt ikke gi *vesentlig andre rammebetingelser* for hhv. innbyggere og bedrifter enn i kommuner som benytter maksimalsatsen.

Reduserte kraftpriser

Kommuner som har tilgang på konsesjonskraft, står i prinsippet fritt til å kunne selge denne til markedspris eller til reduserte priser til en eller flere utpekte grupper. Dersom kraft selges til sterkt subsidierte priser til bedrifter, vil dette imidlertid kunne støte mot bestemmelser i EU/EØS-regelverket om konkurransevridende virkemidler. Anvendt overfor private husholdninger vil neppe dette være noen problemstilling. Vi diskuterer først redusert kraftpris til bedrifter.

Mens reduserte satser på skatt på alminnelig inntekt gir god stimulans til arbeidsintensiv virksomhet, vil lave kraftpriser til bedrifter naturligvis først og fremst være attraktivt for kraftkrevende virksomhet. For slike, vil kraftprisene være et helt avgjørende lokaliseringvalg. Dersom hensikten er å tiltrekke seg kraftkrevende virksomhet, er altså redusert kraftpris et målrettet virkemiddel. Fra et mer overordnet samfunnsøkonomisk synspunkt, vil slik subsidiering av enkeltbedrifter være uheldig, da de får tilgang til en innsatsfaktor som det er høyere betalingsvillighet for blant andre aktører i økonomien. Dette er imidlertid ikke nødvendigvis noe den enkelte kommune ser på som et vesentlig moment. Fra et nasjonalt synspunkt, vil dette trolig sees på som såpass problematisk at det kan innføres begrensninger i den enkelte kommunes rett til å tiltrekke seg bedriftsetableringer ved hjelp av subsidierte kraftpriser. En annen innvending som er mer vesentlig for den enkelte kommune, kan være at redusert kraftpris vil gi en sterk økonomisk gevinst til få aktører – store kraftbrukere. Dermed vil relativt få nyte godt av kommunens ”velvilje”. *For et gitt kronebeløp kunne altså pengene strekke lenger – gi økonomisk stimulans til flere personer og/eller bedrifter – dersom en benyttet andre og mer generelle virkemidler enn redusert kraftpris til et fåtall kraftkrevende bedrifter.*

Dersom omfanget av kraft til redusert pris kun gjelder opp til et visst nivå (et bestemt antall kWh), og dette nivået settes lavt nok til at så godt som alle bedrifter/virksomheter har behov for dette omfanget, vil det i liten grad være en velegnet eller målrettet støtte til kraftkrevende virksomhet. Det vil snarere innebære at de fleste virksomheter i kommunen får et kostnadsfradrag på et visst antall kroner per år. Slik sett vil det derfor virke næringsmessig nøytralt – med unntak for de virksomheter som eventuelt benytter mindre kraft enn det fastsatte nivået for tilgang til subsidiert kraft.

Når det gjelder husholdningene, vil elektrisk kraft være noe som ”alle” har behov for og benytter. På samme måte som VAR-avgifter, vil dermed reduserte kraftpriser til husholdninger komme ”alle” til gode.¹⁹ Også her vil tilgangen på kraft til redusert pris kunne begrenses til et visst nivå på antall kWh per år. Når dette nivået er på 15.000 kWh per år og prisreduksjonen f.eks er 20 øre per kWh, vil dette utgjøre 3000 kroner per år. Siden relativt få husstander benytter mindre enn 15.000 kWh per år, vil dette virke om lag om lag tilsvarende med å dele ut utbetalingsblankett på 3.000 kroner per år til alle husstander i kommunen. Virkningen blir dermed nokså parallell til reduserte VAR-avgifter som kommentert ovenfor, både når det gjelder effektivitets- og fordelingssegenskaper.

Reduserte kraftpriser opp til et visst omfang til både bedrifter og husholdninger, kan ut fra det ovenstående omtales som et relativt vidtfavnende virkemiddel – et virkemiddel som mange nyter godt av. På samme måte som VAR-avgifter, er dette en styrke dersom siktemålet nettopp er å dele ut et visst kronebeløp i subsidier til alle husstander og bedrifter. Samtidig er det et relativt ”skjult” eller indirekte virkemiddel i den forstand at alle husholdninger og bedrifter neppe vil ha et like høyt bevissthetsnivå omkring hvor stort kronebeløp den indirekte støtten i form av redusert kraftpris egentlig utgjør per år. Dette kan dermed være et vesentlig ankepunkt ut fra et markedsførings- og kommunikasjonsperspektiv for en kommune som tilstreber å tiltrekke seg hhv. innbyggere og bedrifter.

Oppsummering

Reduserte kraftpriser til innbyggere og bedrifter er et vidtfavnende virkemiddel som vil virke om lag tilsvarende med å gi et visst årlig kronebeløp i støtte til alle bedrifter og husholdninger. Det vil i så fall virke både næringsmessig og fordelingsmessig mer eller mindre nøytralt. Dette dersom tilgangen på rimelig kraft settes på et såpass lavt nivå at så godt som alle bedrifter og husholdninger uansett har behov for dette nivået. Dersom tilgangen settes til et relativt høyt nivå per år, vil stimulansen bli sterkest til de bedrifter og innbyggere som har et særlig høyt kraftbehov. Videre vil dette også innebære at alle innbyggere og bedrifter får en økonomisk stimulans til å bruke ”mest mulig kraft”, hvilket kan virke noe paradoksalt ut fra et mer overordnet eller nasjonalt energi- og miljøpolitisk perspektiv.

---

¹⁹ I Sirdal er det vedtatt at kraftpris-subsidieringen skal gjelde for fastboende, dvs. at fordelen skal gjelde for de med bostedsadresse i kommunen.

Det er trolig andre måter å benytte et visst antall kommunale inntektskroner på som er mer målrettet og bedre egnet til å skape oppmerksomhet i media og i innbyggernes bevissthet. Reduserte kommunale betalingssatser for alt som har med barn og oppvekst å gjøre, vil være langt mer målrettet dersom en ønsker å tiltrekke seg etablering av barnefamilier. Siden målgruppen også er smalere, vil en dermed med et visst totalt antall kroner kunne skape klarere og bedre synlige prisfordeler for de utpekte målgruppene enn det som er mulig med prisfordeler som gjelder alle innbyggere og bedrifter.

Ingen kommuner i Norge har hittil benyttet sin rett til å sette den kommunale skattøren lavere enn maksimalsatsen (12,25 % i 2007). Dersom hensikten blant annet er å skape oppmerksomhet omkring gunstige etableringsvilkår i en kommune, vil vi tro at reduksjon av skattøren vil være mer velegnet enn en mer "skjult" subsidiering av kraftprisene. For bedrifter og husholdninger som per i dag ikke bor i kommunen – men som vurderer å etablere eller bosette seg der – vil trolig lavere kraftpriser ikke være det første de oppfatter eller får høre om. Svært gode kommunale tjenester i kombinasjon med lave brukebetalinger vil kanskje ha lettere for å nå ut til de gruppene dette gjelder for. Og inntektsskattesatser er trolig et "hetero" tema i manges oppmerksomhet enn kraftprisene. Men dersom hensikten i første rekke nettopp er å dele ut et visst kronebeløp per år til alle nåværende innbyggere og bedrifter, uten at dette vekker for mye oppmerksomhet i media eller andre steder, bør reduserte kraftpriser absolutt kunne ansees som et velegnet virkemiddel.